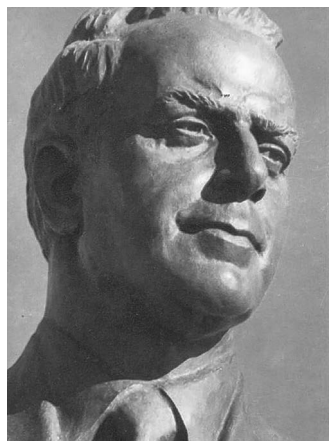

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

31 oktyabr
2026-cı il,
şənbə
№ 200 (7267)
Qiyməti
60 qəpik

A.S. (Ante Skriptum)

İlham Əliyev:
“Müharibədə
qalib gəlmək
mənim həyatımın,
siyasi həyatımın
missiyası idi”

Prezident İlham Əliyev “FIFA U-15 World Cup and Festival”ın bağlanış mərasimində...

**Bu, adi bir
tamaşaçı
marağı deyil...**

Güclü dövlət, milli birlik və ideoloji təhlükəsizlik...

Zəfər ayının ilk tviti

İlham Əliyev
@azpresident

Müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl rayonunun Çaprand, Hacı İsaqlı, Qoşa Bulaq, Zəngilan rayonunun Dərə Gilətağ, Böyük Gilətağ, Qubadlı rayonunun İşıqlı, Muradxanlı, Milanlı kəndlərini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet

4:17 PM · Nov 2, 2020 · Twitter for iPhone

**Azərbaycançılıq
milli gücün
ideoloji
əsaslarını
təşkil
edən
dəyərlər
sistemidir**

Cənubi Qafqazın nümunəvi ölkələri

Yeni Ombudsman kim olacaq?

Oktyabrın 30-da Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin növbəti iclası keçirilib. İclası açan komitə sədri Zəhid Oruc gündəliyə Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) seçilməsi məsələsinin daxil edildiyini bildirib. Komitə sədri qeyd edib ki, Azərbaycan Prezidentinin imzası ilə Milli Məclisə Ombudsman vəzifəsinə üç namizəd təqdim olunub. Bunlar-hazırkı Ombudsman, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Səbinə Əliyeva, Konstitusiya Məhkəməsinin keçmiş hakimi, hüquq elmləri doktoru, professor Ceyhun Qaracayev və Ali Məhkəmənin hakimi, Hakimlərin Seçki Komitəsinin üzvü Elşənə Vəliyevadır. Bildirilib ki, namizədlərin hər üçü ali hüquq təhsilli və müvafiq sahədə peşəkar təcrübəyə malik şəxslərdir.

Z.Oruc çıxışında Azərbaycanda Ombudsman təsisatının formalaşması və inkişaf tarixinə toxunub. O, təsisatın fəaliyyət göstərdiyi dövr ərzində insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqlarının...

Optimallaşdırma, şəffaflıq və operativliyin artırılması...

Prezident İlham Əliyevin imzaladığı müvafiq fərmana əsasən, “Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Kadastrı” informasiya sistemi haqqında Əsasnamə” təsdiq edilib. Fərmanla “Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Kadastrı” informasiya sisteminin (DERKİS) sahibi funksiyalarını İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti, operatoru funksiyalarını isə həmin Xidmətin tabeliyində “Daşınmaz Əmlakın Dövlət Kadastrı və Reyestri” publik hüquqi şəxsin həyata keçirməsi müəyyənən. İqtisadiyyat Nazirliyi DERKİS-in formalaşdırılması, aparılması, fəaliyyətinin təşkili və inkişaf etdirilməsi üçün zəruri tədbirlər görməli, 18 ay müddətində müvafiq qurumların informasiya ehtiyatlarında saxlanılan sənədlər və məlumatlar DERKİS-ə miqrasiya etdirilməli, torpaqların elektron kadastr uçotu informasiya sisteminin fəaliyyəti isə dayandırılmalıdır. Qaydalara əsasən...

Bakının müəllifi olduğu sülh gündəliyi...

Azərbaycanın postmüharibə dövründə nümayiş etdirdiyi siyasi davranış modeli beynəlxalq münasibətlər sisteminə nadir və diqqətəlayiq nümunələrdən biri kimi qiymətləndirilir. Tarixən müharibələrdən qalib çıxan dövlətlərin məğlub tərəfi siyasi və iqtisadi təzyiqlər altında saxlamağa çalışması tez-tez rast gəlinən praktika olub - Azərbaycan isə 44 günlük Vətən müharibəsində öldürdüyü tarixi qələbədən sonra tamamilə fərqli bir yol seçdi. Bakı regionun əbədi sabitliyi və inkişafı naminə sülh, əməkdaşlıq və integrasiya xəttini prioritet elan etdi.

Müharibədən dərhal sonra irəli sürülən sülh təşəbbüsləri, sülh konsepsiyası, kommunikasiyaların açılması, regional iqtisadi əməkdaşlıq ideyaları Azərbaycanın strateji baxışının göstəricisidir. Bu yanaşma Cənubi Qafqazın illərlə üzərində formalaşmış “konfrontasiya bölgəsi” imicinin dəyişdirilməsinə hədəfləyir. Bakı açıq şəkildə bəyan edir ki, region əməkdaşlıq və qarşılıqlı fayda məkanına çevriləcək...

Mahmud Abbas Cənubi Kiprdən İsrailə danışıq üçün kömək istəyir

Xəbər verildiyi kimi, Fələstin Prezidenti Mahmud Abbas oktyabrın 29-da Cənubi Kipr (Yunan Kipri) səfər edib. Bu barədə Türkiyə mediası məlumat yayıb. Səfər çərçivəsində Fələstin rəhbəri Cənubi Kiprin rəhbəri Nikos Xristodulidislə danışıqlar aparıb. Türkiyə mətbuatı qeyd edir ki, Fələstin Prezidenti Mahmud Abbas görüşdə İsraildəki seçki prosesi ilə bağlı deyib: “Ümid edirik ki, yeni İsrail hökuməti qurulduqdan dərhal sonra birlikdə dialoqa başlaya bilərik”. Abbas Cənubi Kipr ilə İsrail arasındakı yaxşı münasibətlərin “Fələstin üçün faydalı ola biləcəyini və İsrail-Fələstin danışıqlarına kömək edə biləcəyini” bildirib və bu mövzuda Xristodulidesdən dəstək istəyib. Səfərin Türkiyənin Cümhuriyyət Gününə təsadüf etməsi isə Türkiyə mətbuatından xüsusilə maraq kəsb edib...

Qeyd edək ki, bu səfər Şimali Kipr Türk Respublikasında...

Berlin divarının yıxılmasından 37 il sonra

**İpoteka
kreditləri ilə
bağlı
yeni qaydalar**

Prezident İlham Əliyev “FIFA U-15 World Cup and Festival”ın bağlanış mərasimində...

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da Bakı Kristal Zalında “FIFA U-15 World Cup and Festival”ın final matçını izləyib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, final görüşündə Çexiya və İspaniya komandaları üz-üzə gəliblər. Rəqibini 3:0 hesabı ilə məğlub edən İspaniya millisi FIFA U-15 ilk dünya çempionatı və festivalının qalibi olub.

Dövlətimizin başçısı qaliblərin mükafatlandırılması mərasimində iştirak edib.

Bu, adi bir tamaşaçı marağı deyil...

Bu günlərdə Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva, qızı Leyla Əliyeva və Alyona Əliyeva Azərbaycan Dövlət Akademik Musiqili Teatrında “Qağayı” tamaşasına baxıblar. Tamaşanı Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində fəaliyyət göstərən Akademik “Maly” Dram Teatrı - Avropa Teatrı Bakı Beynəlxalq İncəsənət Festivalı (BIAF-2026) çərçivəsində təqdim edib. Səhnə əsəri Anton Pavloviç Çexovun eyniadlı pyesi əsasında hazırlanıb. “Qızıl maska” da daxil olmaqla, Rusiyanın nüfuzlu teatr mükafatlarının laureatı olan Lev Dodinin quruluş verdiyi “Qağayı” klassik pyesin ən məşhur nümunələrindən biri hesab edilir.

Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın ailə üzvləri ilə birlikdə teatra gedib burada səhnə əsərini izləməsi günümüzün reallıqları fonunda diqqət çəkən hadisədir. İnternetin həyatımıza daxil olduğu, cib telefonlarının dünyanı ovcumuza daşdığı, sosial şəbəkələrin insanların maraq dairəsini fərqli istiqamətlərə çəkdiyi bir dövrdə bədii əsərlərə, o cümlədən də teatra, tamaşalara marağın əhəmiyyətli dərəcədə azaldığını təəssüf hissi ilə müşahidə edirik. Halbuki teatrlar həm yaşlı,

həm də gənc nəsil üçün bir məbəddir, örnək məktəbidir. Teatsız cəmiyyətin mədəni səviyyəsini təsəvvür etmək belə mümkün deyil. Onilliklər boyunca insanlar möhz tamaşaları, filmləri izləməklə, dünya ədəbiyyatının seçilmiş nümunələrini mütaliə etməklə tərbiyələniblər, dünyagörüşlərini genişləndiriblər, inkişaf ediblər.

Həmçinin Azərbaycanda da gözəl ənənə formalaşmışdı - ailələr, dostlar ən özəl günlərini fərəhləndirmək, yadda qalan etmək üçün teatrlara gedirdilər. Teatrlarımızda hər yeni səhnə əsərinin premyerası anlaşıqla keçirdi. Bu, uzun müddət yaddaşlarda qalan böyük təəssürat yaradırdı, insanlara nəciblik, aristokratlıq kimi hisslər aşılayırdı. Tamaşalardan sonra səhnə əsərlərinin uzun müddət davam edən mütakirələri isə xüsusilə də gənclərdə təhlil bacarmıq inkişaf etdirir, onlara yaxşı ilə pisə qiymət verməyi öyrədirdi. Təsədüfi deyildir ki, hər yeniyetmənin, hər gəncin oxşamaq istədiyi bir müsbət bədii qəhrəmanı olurdu və həmin qəhrəmanı həyatının mayakı sanırdı.

Bu kontekstə Mehriban xanım Əliyevanı ailə üzvləri ilə birlikdə tamaşa izləməyə gətirən adi tamaşaçı mara-

ğı deyil. Bu teatra münasibətdir, teatrın təbliğidir. Cəmiyyətimizdə teatra azalan marağı canlandırmaqdır, teatrın yaşamağa yeni impuls verməkdir. Mehriban xanım Əliyeva nüfuzlu ictimai-siyasi xadimdir. Cəmiyyətdə böyük hörmətə malikdir. Xalq, Azərbaycanın hər bir ailəsi onu sevir, onu işıqlı ziyalı, gözəl, nəcib, önənələrə sadıq, eyni zamanda, müasirliyə açıq olan, səsi yüksək tribunallardan gələn Azərbaycan qadınının simvolu kimi qəbul edir. Beləliklə, Mehriban xanım Əliyevanın teatra gəlməsi onun indiyədək sərgilədiyi fəaliyyəti ilə insanlara ötürdüyü müsbət mesajların davamıdır. O bununla cəmiyyətə əvəzi olmayan teatr önəsinin bərpasının zəruriliyini çatdırır. Özü yenə öndə olur, ilk addımı atır. Və şübhə yoxdur ki, onun atdığı addım geniş bir hərəkətə çevriləcək, teatrlarımıza yenidən axın başlayacaq.

Yeri gəlmişkən, cari il iyun ayının əvvəlində - Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günündə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva və Alyona Əliyeva Azərbaycan Dövlət Akademik Musiqili Teatrında dünya şöhrətli fransız yazıçısı Antuan de Sent-Ekzüperinin “Balaca şahzadə” əsəri əsasında hazırlanmış eyniadlı tamaşanı izləyiblər. Bu əsər də bütün dünyada məşhurdur. Həm uşaqlar, həm də böyük-lər üçün nəzərdə tutulan səhnə əsəri öyləncəli olmaqla yanaşı, dərin mənə kəsb edir.

Ümumiyyətlə, biz Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun genişmiqyaslı fəaliyyətinin təmsalında zəngin mədəniyyətimizə, o cümlədən də teatrlarımıza böyük qayğının şahidi oluruq. Azərbaycanda mədəniyyətə qayğı dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Öz növbəsində Mehriban xanım

Əliyevanın irəli sürdüyü təşəbbüslər, onun rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev Fondunun reallaşdırdığı layihələr bu siyasətə güclü şəkildə dəstək olur. Sənət adamları, mədəniyyət ocaqları, xalçalarımız, muğamlarımız, təsviri incəsənətimiz Mehriban xanım Əliyevanın təmsalında özlərinin böyük, cəfakəş hamilərinə tapıblar, desək, əsl həqiqəti ifadə etmiş olarıq. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Heydər Əliyev Fondunun dövlətin mədəniyyət siyasətinə dəstəyi yalnız ölkə daxilində məqsədyönlü proqramları reallaşdırmaqla məhdudlaşmır. Fond Mehriban xanım Əliyevanın sözləri sayəsində respublikamızın hüduqlarından kənarda da zəngin mədəniyyətimizin dünya miqyasında tanıtılmasına xidmət edən çoxsaylı layihələr həyata keçirir.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva cari il iyulun 18-də Budapeştdəki Etnoqrafiya Muzeyində “Azərbaycan xalçaları - önənədən müasir incəsənətə” sərgisinin təqdimatında iştirak edib. Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə təşkil olunan sərginin əsas konseptual xətti önənəvi ornamental dilin müasir bədii ifadə formasına transformasiyasıdır. Burada tarixi xalçalar

müasir incəsənət nümunələri ilə birlikdə təqdim olunaraq Azərbaycan tekstil önənələrinin zamanlararası aktuallığını, estetik gücünü və mədəni əhəmiyyətini ön plana çıxarıb.

2026-cı il 29 sentyabr tarixində Leyla Əliyevanın və Alyona Əliyevanın iştirakı ilə Mütəəddəs Taxt-Tacda “Səməvi dinlər” layihəsi çərçivəsində iudaim, xristianlıq və İslam dinlərinə həsr olunmuş Azərbaycan xalçaları sərgisinin açılış mərasimi keçirilib. Tədbirdə təqdim olunan üç xalça Azərbaycanın tolerantlıq mühitini, xalqımızın bəşəri dəyərlərə sadıqlığını əks etdirən unikal bədii triptix kimi dəyərləndirilib.

Bu qəbildən olan layihələrin sayı kifayət qədər çoxdur. Xalçalarımız müxtəlif ölkələri gəzir və Azərbaycanın qədim, zəngin mədəniyyətə məkamı olduğunu dünyaya tanıdır. Bu, Heydər Əliyev Fondunun, şəxsən Mehriban xanım Əliyevanın hər bir azərbaycanlıda sonsuz qürur hissi doğuran, gənclərin vətənpərvərlik hisslərini gücləndirən, bizi önənələrimizə, mədəniyyətimizə, tariximizə daha möhkəm bağlayan müstəsna missiyasıdır.

Mübariz ABDULLAYEV

Vətən müharibəsinin 35-ci günü 31 oktyabr 2020-ci il

• Döyüş əməliyyatları əsasən Ağdərə, Xocavənd və Qubadlı istiqamətlərində davam edib. Qoşunlarımızın müdafiə xəttinə yaxınlaşmağa cəhd göstərən Ermənistanın xüsusi təyinatlılardan ibarət kəşfiyyat-diversiya qrupunun fəaliyyətinin qarşısı qətiyyətlə alınıb. Onları daşıyan avtomobil texnikası da şəxsi heyətlə birlikdə məhv edilib. Bundan başqa, cəbhənin digər istiqamətlərində düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi, 5 ədəd yaylım atəşli reaktiv sistemi, 15 tankı, piyadaların üç döyüş maşını, 11 müxtəlif tipli artilleriya topu, bir “Osa” zenit raket kompleksi, bir radioelektron mübarizə stansiyası, üç avtomobil texnikası sıradan çıxarılıb. Bu barədə Müdafiə

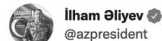

fə Nazirliyi məlumat yayıb.

- Prezident İlham Əliyev Almaniyanın ARD televiziya kanalına müsahibə verib.
- Qubadlını artilleriya atəşinə tutan düşməne cavab zərbələri endirilib.
- Ermənistan ordusunun döyüş texnikası və xeyli sayda canlı qüvvəsi, kəşfiyyat-diversiya qrupu məhv edilib və iki hərbi nəqliyyat vasitəsi sıradan çıxarılıb.
- Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin təxribatları nəticəsində sentyabrın 27-dən oktyabrın 31-i saat 13:00-dək 91 mülki şəxs həlak olub, 404 nəfər yaralanıb, 2 min 465 ev, 97 çoxmənzilli yaşayış binası və 455 mülki obyekt yarasız vəziyyətə düşüb. Bu barədə Baş Prokurorluq məlumat yayıb.
- Ağcabədi rayonunun İmamqulubəyli kənd qəbiristanlığı Ermənistan ordusunun ağır artilleriya atəşinə məruz qalıb.
- ANAMA: Cəbhəyanı bölgədə döyüş başlıqları, top mermisi və bombacıq aşkarlanıb.

Zəfər ayının 1-ci günü 1 noyabr 2020-ci il

- Döyüş əməliyyatları əsasən cəbhənin Ağdərə, Ağdam, Xocavənd, Qubadlı və Zəngilan istiqamətlərində davam edib. Ordumuzun cavab tədbirləri nəticəsində düşmənin 8 müxtəlif tipli topu, 2 rabitə qülləsi məhv edilib. Azərbaycan Ordusu müasir texnoloji silahlarla Ermənistan silahlı birləşmələrinin komanda-idarəetmə məntəqələrini, raket və artilleriya vasitələrini sıradan çıxarıb. Bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb.
- Prezident İlham Əliyev Türkiyənin xarici işlər naziri Mövlud Çavuşoğlunun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.
- Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi yük maşınları partladılıb.
- Zəngilan istiqamətində düşməndən növbəti hərbi qənimət götürüldü.
- Düşməne məxsus iki ədəd “Qrad”, iki artilleriya batareyası, hərbi avtomobil korteji sıradan çıxarılıb.
- Ermənistan silahlı qüvvələrinin canlı qüvvəsinin məhv edilməsinin videogörüntüsü.
- Düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi aviazərbələrə məhv edilib.
- FHN: Ermənistan silahlı qüvvələrinin meşələri və mülki obyektləri raketlərdən atəşə tutması nəticəsində yanğınlar baş verib.
- ANAMA: Cəbhəyanı ərazilərdə top və minaatan mermiləri, tank əleyhinə silahlar aşkarlanıb.

İlham Əliyev
@azpresident

Müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl rayonunun Çaprand, Hacı İsaqlı, Qoşabulaq, Zəngilan rayonunun Dərə Gilətağ, Böyük Gilətağ, Qubadlı rayonunun İşıqlı, Muradxanlı, Milanlı kəndlərini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet
4:17 PM · Nov 2, 2020 · Twitter for iPhone

Zəfər ayının 2-ci günü 2 noyabr 2020-ci il

- Müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl rayonunun Çaprand, Hacı İsaqlı, Qoşabulaq, Zəngilan rayonunun Dərə Gilətağ, Böyük Gilətağ, Qubadlı rayonunun İşıqlı, Muradxanlı, Milanlı kəndlərini işğaldan azad edib. Bu barədə Prezident İlham Əliyev özünün twitter hesabında bildirib.
- Döyüş əməliyyatları əsasən cəbhənin Ağdam, Xocavənd və Qubadlı istiqamətlərində davam edib. Düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi, on müxtəlif tipli topu, sursatla dolu üç yük maşını və digər avtomobil texnikaları sıradan çıxarılıb.
- Cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində düşmənin şəxsi heyət və hərbi texnika baxımından itkilərə məruz qalıb. Səngərlərdə və yeraltı sığınacaqlarda gizlənən işğalçı ordunun canlı qüvvəsi Hərbi Hava Qüvvələrimizin zərbələri ilə məhv edilib. Ermənistanın hərbi qruplaşmalarında silah-sursat, ərzaq və hərbi texnika üçün ehtiyat hissələri çatışmazlığı müşahidə olunur. Bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb.
- Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədinin Zəngilan rayonu sahəsində düşmənin hücumu cəhd göstərib. Döyüş nəticəsində canlı qüvvə sarıdan itilib. İşğalçı ordu Ermənistan ərazisinə çəkilməyə məcbur edilib. Düşmənin Su-25 döyüş təyyarəsi vurulub.
- Ermənistan silahlı qüvvələrinin dörd BM-21 “Qrad” yaylım atəşli reaktiv sistemi, bir “KUB” zenit-raket kompleksi, daimi dislokasiya məntəqəsi, səngər və atəş mövqelərindəki canlı qüvvəsi məhv edilib.

Azərbaycançılıq milli gücün ideoloji əsaslarını təşkil edən dəyərlər sistemidir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumundakı çıxışında milli həmrəylik, ideoloji təhlükəsizlik və dövlət suverenliyinin qorunması barədə mühüm mesajlar verib. Ölkə başçısı kənar təsirlərə qarşı ayıq-sayıq olmağın vacibliyini bildirərək, ideoloji risklərin fiziki təhdidlər qədər təhlükəli olduğunu vurğulayıb.

ideologiyası mühüm rol oynayır. Xalqın vahid ideya və məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ölkəmizin gələcək uğurlarının əsasını qoyub, milli birliyin güclənməsinə və Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi potensialının artmasına şərait yaradıb. Onun sözlərinə görə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra isə ölkənin inkişafında yeni mərhələ baş-

Hər bir xalqın tarixdə öz layiqli yerini tutmasında və malik olduğu ənənələri, dəyərləri qoruyub saxlamasında, zənginləşdirməsində milli ideologiyanın mühüm rolu və payı var. Bu baxımdan, çoxəsrlik dövlətçilik tarixinə malik və zəngin milli-mənəvi dəyərlərin daşıyıcısı olan Azərbaycan xalqı istisna deyil.

ha da möhkəmlənməsinə xidmət edib". Deputat qeyd edib ki, azərbaycançılıq ideologiyasının mühüm nəticələrindən biri ölkədə yaşayan müxtəlif etnik qrupların vahid dövlətçilik ideyası ətrafında birləşməsi və milli həmrəyliyin təmin olunmasıdır. Bu siyasət, eyni zamanda, ölkəmizin daxili işlərinə müdaxilə cəhdlərinin qarşısının qətiyyətlə, uzaqgörənliklə və prinsipliliklə alınmasında da özünü göstərib. Müasir dövrdə dünyada geosiyasi rəqəbat güclənir, dövlətlərin daxili işlərinə müdaxilə məsələsi beynəlxalq münasibətlərin aktual problemlərindən biri olaraq qalır. Belə bir şəraitdə milli birliyin qorunması, cəmiyyətin dayanıqlılığının təmin edilməsi və dövlət suverenliyinin müdafiəsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi, beynəlxalq hüquq çərçivəsində qəbul edilmiş qərarların icrasını təmin etməsi ölkəmizin milli iradəsinin və dövlətçilik potensialının göstəricisidir. "Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlər və artan imkanları ölkəmizin müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə ev sahibliyi etməsinə şərait yaradır. Bu proses Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemində rolunun və nüfuzunun artmasına, müxtəlif tərəflərlə əməkdaşlığın genişlənməsinə imkan verir. Azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında milli birliyin və həmrəyliyin qorunması bu gün də ölkəmizin inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Cəmiyyətin dayanıqlılığının təmin edilməsi, dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi və Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinin gücləndirilməsi xalqın vahid məqsəd ətrafında birləşməsi ilə sıx bağlıdır", - deyərək deputat əlavə edib.

Azərbaycançılıq milli dövlət ideologiyası kimi ölkəmizin müstəqilliyinə, onun hüquqi və demokratik dövlət kimi inkişafına və milli təhlükəsizliyinin qorunmasına xidmət edən müntəzəm dəyərlər sistemidir. Bu da bir həqiqətdir ki, dövlətçiliyin möhkəmlənməsi və dayanıqlı əsaslara söykənərək inkişaf etməsi həm

də onun milli ideologiyası, daha dəqiq desək, ideoloji bazası əsasında baş verir. Ən əsası isə odur ki, Azərbaycanın milli ideologiyası birləşdirici funksiyaları özündə ehtiva etdiyi üçün kənar neqativ təsirlərin qarşısını müvəffəqiyyətlə alır. Məhz buna görə ideologiya həm də birləşdirici amil hesab olunur.

Kamran Bayramov: Azərbaycançılıq ideologiyası ölkəmizin beynəlxalq aləmdə dialoq mərkəzi kimi mövqeyini gücləndirir

Millət vəkili Kamran Bayramov isə bildirib ki, azərbaycançılıq ideologiyası xalqımızın tarixi təkamülünün və zəngin dövlətçilik ənənələrinin məntiqi nəticəsidir: "Azərbaycançılıq ideologiyası xalqımızın çoxəsrlik tarixi təkamülünün, zəngin dövlətçilik ənənələrinin və müxtəlif mədəniyyətlərin qovuşduğu unikal coğrafi-

mədəni məkanın məntiqi nəticəsi kimi meydana çıxıb. Bu ideologiya ölkəmizdə yaşayan bütün xalqların, etnik qrupların və dini konfessiyaların özlərini Azərbaycan cəmiyyətinin ayrılmaz hissəsi, bərabər hüquqlu vətəndaşı kimi hiss etmələrini təmin edən ön etibarlı təminatdır".

Onun sözlərinə görə, Bakıda keçirilən VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu Azərbaycanın tarixi birgəyaşayış təcrübəsinin beynəlxalq miqyasda təqdim olunması baxımından əhəmiyyətlidir. Məhz bu zəngin tarixi irsin və sınaqdan keçmiş multikulturalizm modelinin məntiqi davamı olaraq, Bakıda təşkil edilən VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu Azərbaycanın global sülh və əməkdaşlıq xəritəsindəki strateji mövqeyini bir daha nümayiş etdirir. Əsrlər boyu formalaşan azərbaycançılıq məfkurəsi bu gün təkcə ölkə daxilində milli birliyi təmin etmir,

həm də beynəlxalq aləmdə fərqli sivilizasiyalar arasında körpü rolunu oynayır. Müasir dünyada ksenofobiya, etnik qapalıqlıq və dini ayrı-seçkiliyə meyillərinin artdığı bir şəraitdə Bakı Forumunun keçirilməsi global miqyasda dialoq və qarşılıqlı anlaşma mədəniyyətinin dirçəldilməsi baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan bu möhtəşəm tədbirə ev sahibliyi etməklə özünün tarixi birgəyaşayış təcrübəsini bəşəriyyətin ortaq dəyərinə çevirir və göstərir ki, müxtəlif mənşəli insanların dinc, yanaşı və həmrəy yaşaması mümkündür.

K.Bayramov qeyd edib ki, azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə mənəvi-mədəni dialoq mərkəzi kimi mövqeyinin möhkəmlənməsinə də töhfə verir: "VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun Bakı şəhərində keçirilməsi azərbaycançılıq ideologiyasının dünyaya çatdırdığı barış və əməkdaşlıq mesajının global miqyasda təqdim olunmasına xidmət edir. Bu platforma dünya liderlərini, beynəlxalq təşkilatları, mütəfəkkir və alimləri bir araya gətirərək müasir çağırışlara qarşı birgə həll yollarının tapılmasına və mədəniyyətlərarası dialoqın yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına şərait yaradır. Beləliklə, forum Azərbaycanın sadəcə siyasi, iqtisadi, enerji və neqliyyat qovşağı deyil, həm də mənəvi-mədəni dialoq mərkəzi kimi beynəlxalq aləmdə mövqeyini daha da möhkəmləndirir".

Nardar BAYRAMLI

Milli Məclisin iclasında... Deputatlar 11 məsələni müzakirə ediblər

Oktyabrın 30-da Milli Məclisin növbəti iclası keçirilib. Spiker Səhibə Qafarova iclasın gündəliyi haqqında məlumat verib. Gündəliyə 11 məsələ daxil edilib.

İlk olaraq "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında" Qanunda dəyişikliklər üçüncü oxunuşda qəbul olunub. Dəyişikliyə əsasən, Mərkəzi Bankın nəzarəti ayrı-ayrı maliyyə institutları ilə yanaşı, onların daxil olduğu maliyyə qruplarına da şamil ediləcək. Layihə Avropa Şurasının Pulların Leqallaşdırılmasına və Terrorçuluğun Maliyyələşdirilməsinə Qarşı Tədbirlərin Qiymətləndirilməsi üzrə Ekspertlər Komitəsi (MONEYVAL) tərəfindən Azərbaycan Respublikasının cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə (ƏL/TMM) sisteminin 5-ci raund qiymətləndirilməsi hesabında FATF-in 26-cı və 27-ci Təvsiyələri üzrə hazırlanıb.

Layihəyə əsasən, bankların, həyatın yığım şirkəti fəaliyyəti ilə məşğul olan yerli və xarici sığortacıların, təkrarsığortacıların və sığorta vasitəçilərinin, investisiya şirkətlərinin, investisiya fondlarının və onların idarəçilərinin, habelə xarici investisiya fondlarının nümayəndəliklərinin daxil olduğu maliyyə qrupları üzrə konsolidasiya olunmuş, yəni bütün qrupu əhatə edən nəzarət həyata keçirir-

lən. Maliyyə institutlarının və maliyyə qruplarının cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi sahəsində risk profiləri, o cümlədən qanunvericiliyin tələblərinə riayət edilməməsi riskləri dövrü olaraq qiymətləndiriləcək. Maliyyə institutu yenidən təşkil olunduqda, benefisiar maliyyəçilər dəyişdikdə, fəaliyyət növlərində, müştəri qrupunda və ya coğrafi fəaliyyət dairəsində dəyişiklik baş verdikdə risk profili yenidən qiymətləndiriləcək. Əvvəlki təqvim ili ilə müqayisədə əməliyyatların intensivliyi və ya məbləği 40 faiz və ya daha çox artdıqda da təkrar qiymətləndirmə aparılacaq. Mərkəzi Bank nəzarət tədbirlərinin dövriliyini və intensivliyini maliyyə institutunun və ya maliyyə qrupunun risk profilini, siyasətini, daxili qaydalarını, nəzarət mexanizmlərini və prosesdurlarını nəzərə almaqla müəyyən edəcək. Bu zaman ölkə səviyyəsində mövcud olan cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması, terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi, kütləvi qırğın silahlarının yayılması və yayılmasının maliyyələşdirilməsi riskləri də nəzərə alınacaq. Nəzarətin dövriliyi və intensivliyi müəyyən edilərkən maliyyə institutlarının və maliyyə qruplarının xüsusiyyətləri, maliyyə institutlarının müxtəlifliyi və sayı, habelə risk əsaslı yanaşma

çərçivəsində normativ xarakterli aktlarla verilmiş səlahiyyət genişliyinin dərəcəsi də qiymətləndiriləcək.

Parlament Əmək Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin də üçüncü oxunuşda qəbul edib. Qanun layihəsinin hazırlanmasının əsas məqsədi müasir yükqaldırıcı qurğuların texniki dözümlülük göstəricilərini nəzərə almaqla, Azərbaycan Respublikasının Dəniz Limanları Rəystrinə daxil edilmiş limanlarda istismar olunan kranların kütləvi hava şəraitində təhlükəsiz və səmərəli istifadəsinə şərait yaratmaqdır. Bu məqsədlə sözügedən Məcəllənin 2-ci əlavəsinə dəyişiklik edilərək, küləyin gücü 6 baldan 8 baladək olduqda quruda istismar olunan kranlarla işlərin görülməsinə həmin kranların texniki pasportlarında nəzərdə tutulmuş hallarda yol verilməsi, küləyin gücü 8 baldan artıq olduqda isə həmin kranlarda görülməli bütün növ işlərin hər bir halda dayandırılması təklif edilir.

İclasda, həmçinin "Pulsuz hüquqi yardım haqqında" yeni qanun layihəsi (birinci oxunuş) qəbul olunub. 5 fəsil və 14 maddədən ibarət qanun layihəsinin əsas məhiyyəti ehtiyaçı olan şəxslərə pulsuz hüquqi yardım xidmətlərinin göstərilməsini sistemli şəkildə təmin etməkdən ibarətdir. Sənədə əsasən, hüquqi yardım iki istiqamət - ilkin və peşəkar hüquqi yardım üzrə göstərilir. İlkin hüquqi yardıma normativ-hüquqi aktlar, dövlət orqanlarının, fiziki və hüquqi şəxslərin vəzifələri barədə məlumatlandırma, ərizə, şikayət və digər sənədlərin hazırlanmasına köməyin göstərilməsi aiddir. Peşəkar hüquqi yardım cinayət işlərində, mülki və inzibati mübahisələrdə, habelə digər dövlət orqanlarında şəxsin müdafiə və təmsil olunma hüquqlarını əhatə edir.

Pulsuz hüquqi yardımın təşkili Vəkillər Kollegiyasına həvalə edilir. Habelə layihəyə əsasən, paraleqallar institutu yaradılır. Bununla yanaşı, sənəddə pro-bono hüquqi xidməti olaraq pulsuz hüquqi yardım göstərən şəxslərə ictimai fayda naminə ödəniş tələb edilmədən vəkillər tərəfindən ildə 30 saatdan az olmamaqla pulsuz hüquqi yardımın göstərilməsi nəzərdə tutulur.

İclasda "Korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmaqlarla bağlı məlumat verən şəxslərin həvəsləndirilməsi və müdafiəsi haqqında" yeni qanun layihəsi də birinci oxunuşda qəbul olunub. Qeyd edilib ki, layihə korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmaqlar barədə məlumat verilməsi, həmin məlumatların qəbulu və araşdırılması, habelə məlumat verən şəxslərin hüquqi müdafiəsi və həvəsləndirilməsi ilə bağlı münasibətlərin tənzimlənməsi məqsədilə hazırlanıb. Diqqətə çatdırılıb ki, 5 fəsil, 19 maddədən ibarət qanun layihəsinin əsas məqsədi təşkilatlarda şəffaflığın artırılması, korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmaların aşkar edilməsi və qarşısının alınması, korrupsiyaya qarşı dözümsüzlük mühitinin formalaşdırılması və belə hüquqpozmaların törədilməsini istisna edən şəraitin yaradılmasıdır. Bu məqsədlə layihədə məlumat verən şəxslərin hüquqlarının və qanuni mənafələrinin qorunması, onların qanunsuz təsirdən və ədalətsiz rəftardan müdafiəsi əsas prinsiplər kimi müəyyən edilir.

Sənəddə korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmaqlar barədə məlumatların verilməsi və qəbulu üzrə subyektlər, məlumat verən şəxsin tanınması, məlumatların qeydiyyata alınması və araşdırılması qaydaları təsbit edilir. Araşdırmanın nəticəsindən asılı olaraq müvafiq mülki-hüquqi, inzibati və ya ictimai tədbirlərinin görülməsi, cinayət əlamətləri olduqda isə materialların aidiyyəti üzrə göndərilməsi nəzərdə tutulur.

Diqqətə çatdırılıb ki, layihədə məlumat verən şəxslərin və yoxlanırların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, onların məlumatlarının konfidensiallığının qorunması, dövlət hesabına peşəkar hüquqi yardım almaq, məhkəmə xərclərindən azad olunmaq, döyməli maddi və mənəvi zərərin kompensasiyasını tələb etmək kimi hüquqları müəyyən edilir. Məlumat verən şəxslərin həvəsləndirilməsi məqsədilə layihədə maddi mükafat mexanizmi nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, iclasda gündəlikdə olan digər qanun layihələri də qəbul edilib. Sonda spiker Səhibə Qafarova parlamentin növbəti iclasının noyabrın 3-də keçiriləcəyini bildirib.

Nardar BAYRAMLI

Yeni Ombudsman kim olacaq?

Millət vəkilləri 3 namizəd arasında seçim edəcəklər

Oktyabrın 30-da Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin növbəti iclası keçirilib. İclası açan komitə sədri Zəhid Oruc gündəliyə Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) seçilməsi məsələsinin daxil edildiyini bildirib. Komitə sədri qeyd edib ki, Azərbaycan Prezidentinin imzası ilə Milli Məclisə Ombudsman vəzifəsinə üç namizəd təqdim olunub. Bunlar-hazırkı Ombudsman, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Səbinə Əliyeva, Konstitusiya Məhkəməsinin keçmiş hakimi, hüquq elmləri doktoru, professor Ceyhun Qaracayev və Ali Məhkəmənin hakimi, Hakimiyyət Seçki Komitəsinin üzvü Elşanə Vəliyevadır. Bildirilib ki, namizədlərin hər üçü ali hüquq təhsilli və müvafiq sahədə peşəkar təcrübəyə malik şəxslərdir.

Z.Oruc çıxışında Azərbaycanda Ombudsman təsisatının formalaşması və inkişaf tarixinə toxunub. O, təsisatın fəaliyyət göstərdiyi dövr ərzində insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqlarının təmin olunması, dövlət orqanları ilə

vətəndaşlar arasında münasibətlərin təkmilləşdirilməsi istiqamətində gördüyü işlərdən, eləcə də beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlərdən bəhs edib.

Daha sonra İnsan hüquqları komitəsinin sədr müavini Arzuhan Əli-zadə, komitenin üzvləri Mübariz Qurbanlı, Vüqar Rəhimzadə, Elman Nəsirov, Səyyad Aran, Naqif Həmzəyev və digərləri müzakirə olunan məsələ ilə bağlı fikirlərini bölüşüblər. Çıxışlarda Ombudsman təsisatının insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sistemindəki əhəmiyyəti vurğulanıb, namizədlərin peşəkar hazırlığı və hüquq sahəsindəki təcrübəsi diqqətə çatdırılıb.

Tədbirdə Ombudsman vəzifəsinə namizədliyi irəli sürmüş şəxslər də çıxış edərək göstərilən etimada görə Azərbaycan Prezidentinə təşəkkürlərini bildiriblər.

Müzakirələrin sonunda məsələ Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olunub.

Nardar BAYRAMLI

Güclü dövlət, milli birlik və ideoloji təhlükəsizlik...

Dünənin siyasi irsindən sabahın daha qüdrətli Azərbaycanına doğru

YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASININ VIII QURULTAYI

2 oktyabr 2026-cı il

Prezident İlham Əliyev Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı program xarakterli çıxışında bildirdi ki, bizim qələbələrimizin başlanğıc tarixi Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis qurultayında baş verdi. O vaxt cəmiyyətimizin cəsarətli insanları, müdərəkçi insanlar, Azərbaycan dövlətinin taleyini düşünən

insanlar Ulu Öndər Heydər Əliyevin ətrafında birləşmişdilər: “1992-ci ilin noyabrında Naxçıvanda keçirilmiş Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis qurultayı faktiki olaraq qələbələrimizə yol açmışdır. Bu, bir ictimai sifəti idi. Çünki o vaxt Azərbaycan artıq idarəolunmaz vəziyyətə düşmüşdü. Müstəqillik bərpa edildəndən son-

ra, hətta ona qədər biz böyük itkilərlə üzləşmişdik. Həm torpaq itkisi, eyni zamanda, ölkəmizdə gedən xoşagəlməz proseslər faktiki olaraq Azərbaycanı uğursuz dövlətə çevirirdi. Bir-birini əvəzləyən dırnaqarası liderlər faktiki olaraq iflic vəziyyətdə idi, öz vəzifə borclarını yerinə yetirə bilmirdilər və beləliklə, torpaqlarımız hissə-hissə işğal edilməyə başlamışdır”.

Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis qurultayı qələbələrimizə yol açıb

Bəli, 1992-ci ildə ölkədə baş alıb gedən hərc-mərclik, özbaşnalıq təbii olaraq dövlətin daxilində hakimiyyətsizlik və siyasi-iqtisadi böhran yaratmışdı. Belə bir çətin vəziyyətdə yaranan Yeni Azərbay-

can Partiyasının qurucusu, Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev partiyanın hədəflərini daha geniş perspektivə müəyyənləşdirmişdi - Azərbaycan dövlətçiliyinin maraqlarını özündə ehtiva edən və bu milli maraqlar çərçivəsində formalaşdırılan hədəflərin başlıca önəmi inkişafı dəstəkləmək, siyasi sabitliyə nail olmaq, quruculuq prosesinə start vermək idi. Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri Heydər Əliyev 1993-cü ildə hakimiyyətə gəldiyi zaman artıq partiyanın məramı və məqsədləri cəmiyyətə bəlli idi. İnkişafın əsas düsturu sayılan iqtisadi dinamizmin artırılması, beynəlxalq aləmdə tanınan, müs-

YAP dünya tarixində çox nadir partiya-lardandır ki, yaradıldığından cəmiyyəti bir neçə ay sonra ölkədə iqtidara gəlib. Bu gün YAP-ın əldə etdiyi uğurları, bu partiyanın Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsi istiqamətindəki xidmətlərini təhlil edərkən, şübhəsiz ilk olaraq bu partiyayı yaradan, onun meydana çıxmasını zəruri edən tarixi şərtlərə nəzər salmaq lazımdır.

Heydər Əliyev siyasi xətti dəyişməzdir

Dövlət başçısı YAP-ın VIII Qurultayındakı çıxışında Heydər Əliyev siyasi xəttinin davam etdiriləcəyini xüsusi olaraq vurğuladı. 1994-cü ildən bu yana gedilən inkişaf yoluna nəzər salan Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, o vaxt atəşkəs hələ təzə elan edilmişdi: “Ondan bir neçə ay sonra “Əsrin kontraktı” imzalandı və böyük investisiya axını gəlməyə başladı. Bütün bu dövr ərzində, eyni zamanda, dövlətçiliyin əsasları qoyuldu. Azərbaycanın ümumi inkişaf strategiyası müəyyən olundu ki, bu gün də bu strategiya bizə yol göstərir. Ulu Öndərin siyasi xətti dəyişməz olaraq qalır”.

Bəli, bu gün global dünyanın mühüm bir parçasına çevrilmiş, sözü imzası olan, son 80 ilin tam qələbə qazanan, özünün erazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin edən, beynəlxalq münasibətlər sisteminə orta güc kimi qəbul olunan Azərbaycan dövlətçiliyinin əldə etdiyi bütün uğurların təməlinə Heydər Əliyev siyasəti dayanır. Bu gün homin siyasətin davamlı və prinsipal istiqaməti

ölkəmizi bu inkişaf yolunun daha da sürətlənməsinə təkan verir. Təsəffüf deyildi ki, hələ 2003-cü ildə ilk dəfə ölkə başçısı seçilən Prezident İlham Əliyev bəyan etmişdi ki, Azərbaycanı irəli daşıyacaq yeganə yolu - Heydər Əliyev siyasətini davam etdirəcək. Prezident İlham Əliyev yeni dövrdə müasir inkişafı, yeni çağırışları məhz ölkəmizin təməl siyasi xəttinə uzlaşdırı. Əsas və dönməz yolumuz olan müstəqillik və dövlətçilik prinsipi, milli birlik və həmrəylik xətti, milli maraqlar ətrafında səfərbər olmaq qüdrətimiz mövcud mənzərəni ortaya qoyur - bu gün bütün dünya Azərbaycanı qarşı hörmətlə yanaşır. Yeni hədəflərimiz, yeni prioritetlərimiz də məhz bu kontekstdə - dövlətçiliyə sədaqət, müstəqilliyimizin möhkəmlənməsinə töhfə kontekstində müəyyən edilir. Azərbaycan əldə etdiyi qələbələrini əməkdaşlıq üçün tezislə çevirir - Baxı bu gün global dünyanın etibarlı əməkdaşlıq, bərabərhüquqlu tərəfdaşlıq ünvani kimi tanınır.

İdeoloji təhlükəsizlik mühüm prioritetlərdəndir

Müasir dövrdə, xüsusilə yeni nizamda ön plana çıxan dövlətlərin təhlükəsizliyi yalnız hərbi qüdrət, iqtisadi potensial və sərhədlərin toxunulmazlığı ilə məhdudlaşmır. Qloballaşan dünyada ideoloji təhlükəsizlik də milli maraqların qorunmasının, dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinin mühüm şərtinə çevrilir. Bu gün müxtəlif güc mərkəzləri siyasi, informasiya və ideoloji vasitələrdən istifadə etməklə ayrı-ayrı ölkələrin daxili proseslərinə təsir göstərməyə, cəmiyyətlərdə parçalanma yaratmağa çalışırlar. Belə şəraitdə milli kimliyin, dövlətçilik ənənələrinin və ümummilli maraqların qorunması xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Prezident İlham Əliyev çıxışında bildirdi ki, ideoloji təhlükəsizlik də fiziki təhlükəsizlik kimi önəmlidir. Çünki ideoloji təxribat ölkənin içində istiqamətləndirilir: “Biz sərhədlərimizi qoruyuruq və bu da vəzifələrdən biridir. Dövlət

sərhədlərimizin mühafizəsinə, qorunmasına müasir texnologiyalardan istifadə etməklə nail olmuşuq. Amma ideoloji risklər sərhəd tanımır, xüsusilə indiki dünyada, internet dünyasında, kibernetik dünyada, süni intellekt dünyasında. Ona görə biz özümüzü ideoloji təxribatlardan qorumalıyıq. Necə? İlk növbədə, əlbəttə ki, təhsil. Xalqımız nə qədər təhsilli, bilikli, savadlı olarsa, o qədər də bax, bu yalanlara, bu şayiələrə, zəhərlə dolu olan bu ideoloji təxribatlara uymayacaq. İkinci növbədə, vətənpərvərlik. Əminəm ki, biz hamımız, hər bir vətənpərvər azərbaycanlı, Azərbaycan vətəndaşı öz dövləti ilə fəxr edir”.

Azərbaycan bu realiaqları düzgün qiymətləndirərək ideoloji təhlükəsizliyi dövlət siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirib. Ulu Öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu azərbaycançılıq ideologiyası cəmiyyəti-

mizin birliliyini, milli həmrəyliyi və dövlətə bağlılığını təmin edən fundamental dəyərlər sistemidir. Bu ideoloji xətt müasir dövrdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yeni çağırışlara uyğun şəkildə inkişaf etdirilir. Xüsusilə Vətən müharibəsində qazanılan tarixi Zəfər milli birliliyimizin, dövlətçilik iradəmizin və ideoloji bütövlüyümüzün gücünü nümayiş etdirdi. Bu gün ideoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi həm də informasiya məkanının qorunmasını, saxta məlumatlara, manipulyasiyalara, milli-mənəvi dəyərləri hədəf alan təbliğatlara qarşı mübarizəni tələb edir. Burada əsas məsələ cəmiyyətin, xüsusilə gənc nəslin milli düşüncə əsasında formalaşması, dövlətçilik maraqlarına sədaqət ruhunda yetişməsidir. Çünki güclü dövlətin təməlinə yalnız iqtisadi və hərbi qüdrət deyil, eyni zamanda milli ideyaya söykənən sağlam cəmiyyət dayanır.

Pərviz SADAYOĞLU

Optimallaşdırma, şəffaflıq və operativliyin artırılması...

Prezident İlham Əliyevin imzaladığı müvafiq Fərmana əsasən, “Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Kadastrı” informasiya sistemi haqqında Əsasnamə” təsdiq edilib. Fərmanla “Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Kadastrı” informasiya sisteminin (DERKİS) sahibi funksiyalarını İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti, operator funksiyalarını isə həmin Xidmətin tabeliyində “Daşınmaz Əmlakın Dövlət Kadastrı və Reyestri” publik hüquqi şəxsin həyata keçirməsi müəyyənənlişib. İqti-

“Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Kadastrı” informasiya sistemi xidmətlərin vahid məkanda toplanmasını təmin edəcək

sadiyyat Nazirliyi DERKİS-in formalaşdırılması, aparılması, fəaliyyətinin təşkili və inkişaf etdirilməsi üçün zəruri tədbirlər görməli, 18 ay müddətində müvafiq qurumların informasiya ehtiyatlarında saxlanılan sənədlər və məlumatlar DERKİS-ə miqrasiya etdirilməli, torpaqların

elektron kadastr uçotu informasiya sisteminin fəaliyyəti isə dayandırılmalıdır. Qaydalara əsasən, sistem Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə birlikdə “Hökumət buludu”na yerləşdirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Habelə “Dövlət informasiya ehtiyatlarının, sistemlərinin

və elektron xidmətlərin vahid reyestri”nə və fərdi məlumatların informasiya sistemlərinin dövlət reyestrinə daxil edilməsi üçün tədbirlər görülməlidir.

Vaxt itkisinin qarşısının alınması

Daşınmaz əmlakın elektronlaşdırılması prosesi bir neçə ildir ki, təmin olunmaqdadır. Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin daşınmaz əmlakın qeydiyyatının rəsmiləşdirilməsini təmin edən elektron portalı 2024-cü ilin sonunda istifadəyə verilmiş ki, bu da torpaq, ev və mənzillərin həmin portal üzərindən rəsmiləşdirilməsi, yəni mülkiyyət hüququna dair çıxarışın (kupça) alınmasını mümkün edir. Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Kadastrı informasiya sisteminə qeydə alınan ev və mənzillərin çıxarışlarına dair müvafiq məlumatlar vətəndaşın şəxsi kabinetində öz əksini tapır, “Elektron Hökumət” portalının daşınmaz əmlak bölməsinə daxil olmaqla çıxarışları əldə etmək mümkün olur.

Elektron informasiya sisteminin yara-

dılmasında məqsəd daşınmaz əmlakın dövlət kadastrı və reyestri sahələrində idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi, şəffaflığın və operativliyin artırılması, əmlakın qeydiyyatı ilə bağlı xidmətlərin elektronlaşdırılması və keyfiyyətinin yüksəldilməsi, nəzarət mexanizmlərinin və elektron sənəd dövriyyəsinin genişləndirilməsidir. Beləliklə, vətəndaşlar fiziki ünvana getmədən öz elektron kabinetlərində topladıqları zəruri sənədləri Dövlət Xidmətinin portalına təqdim etməklə asan və rahat şəkildə mülkiyyət sənədinə sahib olurlar. Bu isə vaxt itkisinin qarşısını alınması, kağız dövriyyəsi və kargüzarlığın ləğvinə səbəb olmaqla, ölkəmizdə ətraf mühitin qorunması strategiyasının bir hissəsi kimi rəqəmsal dövlət quruculuğunun daha da genişlənməsinə töhfə verir.

Xidmətlərin elektronlaşdırılması və keyfiyyətin yüksəldilməsi

Növbəti mərhələdə isə daşınmaz əmlakın elektron reyestri və kadastrında informasiya sisteminin tam mərkəzləşdirilməsi, vahid məlumat bazasına inteqrasiyasının təmin edilməsidir. Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri və kadastr sahələrində dövlət idarəetməsinin optimallaşdırılması, şəffaflığın və operativliyin artırılması, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması baxımından daşınmaz əmlak üzərində hüquqların qeydiyyatı ilə bağlı xidmətlərin elektronlaşdırılmasından və keyfiyyətinin yüksəldilməsindən, nəzarət mexanizmlərinin, habelə növbəti dövriyyəsi-

nin genişləndirilməsindən, müvafiq sahə üzrə təhlil aparılmasından, proqnoz və hesabatlardan hazırlanmasından ibarətdir. Bu baxımdan DERKİS rəqəmsal texnologiyalardan, o cümlədən informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə yolu ilə Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin tabeliyində “Daşınmaz Əmlakın Dövlət Kadastrı və Reyestri” publik hüquqi şəxsin fəaliyyətinin, habelə digər fiziki və hüquqi şəxslərlə əlaqələrinin operativliyini, səmərəliliyini, şəffaflığını, eləcə də

göstərilən xidmətlərin, DERKİS-də saxlanılan məlumatların sistemliliyini və ölçətilməliyini təmin edəcək. Qurumun əsasnaməsinin təsdiq edilməsi əmlakla bağlı bütün məlumatların müvafiq qurumların informasiya ehtiyatlarından əldə edilməsinə və DERKİS-ə miqrasiya edilməsi sayəsində informasiyaların bir mərkəzdə cəmlənməsinə səbəb olacaq.

E.CƏFƏRLİ

Yeni Azərbaycan Partiyasının Təftiş Komissiyasının iclası keçirilib

Oktyabrın 30-da Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Təftiş Komissiyasının VIII Qurultaydan sonra ilk iclası keçirilib.

Əvvəlcə iclasda təşkilati məsələlərə baxılaraq komissiyanın üzvlərindən Milli Məclisin deputatları Sevinc Əmirhəməd qızı Hüseynova Təftiş Komissiyasının sədri, Nizami Abdulla oğlu Səfərov isə sədr müavini seçilib.

Sonra YAP Təftiş Komissiya-

sının sədri, Milli Məclisin deputatı Sevinc Hüseynova iclasın gündəliyi və müzakirəyə çıxarılan məsələlər barədə məlumat verib.

Komissiyanın sədri Sevinc Hüseynova, sədr müavini Nizami Səfərov, üzvlərdən Həsən Həsənov, Elman Nəsirov, Samir Vəliyev, Naqif Həmzəyev, Mələhət İbrahimqızı, Cavanşir Paşazadə, Vüqar İs-

kəndərov, Aydın Hüseynov, Badam Hüseynova və Səməd Seyidov çıxışlarında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyevə, YAP Sədrinin birinci müavini Mehriban xanım Əliyevaya yüksək etimada görə minnətdarlıqlarını ifadə edərək üzvlərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə ye-

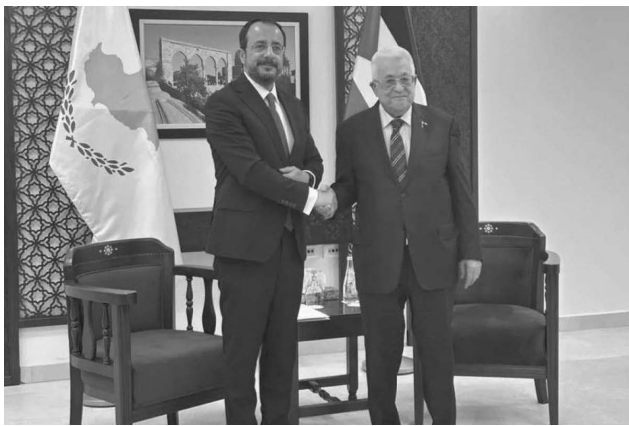
tirəcəklərini bildiriblər.

İclasda 2026-cı ilin ikinci yarım illiyi üzrə Yeni Azərbaycan Partiyasının yerli təşkilat aparatlarında Auditorlar Palatasının müvəkkilələrinin iştirakı ilə təftiş aparılmasına dair Təftiş cədvəli və cari məsələlər müzakirə olunub.

Komissiyanın üzvləri müzakirə olunan məsələlərə bağlı fikirlər və təkliflərini bildirərək, müvafiq qərarlar qəbul ediblər.

Mahmud Abbas Cənubi Kiprdən İsrailə danışıq üçün kömək istəyir

Şimali Kipr Cümhuriyyəti isə Şuşada TDT iclasında iştirak edirdi

Xəbər verildiyi kimi, Fələstin Prezidenti Mahmud Abbas oktyabrın 29-da Cənubi Kiprə (Yunan Kiprinə) səfər edib. Bu barədə Türkiyə mediası məlumat yayıb. Səfər çərçivəsində Fələstin rəhbəri Cənubi Kiprin rəhbəri Nikos Xristodulidislə danışıqlar aparıb. Türkiyə mətbuatı qeyd edir ki, Fələstin Prezidenti Mahmud Abbas görüşdə İsraildəki seçki prosesi ilə bağlı deyib: “Ümid edirik ki, yeni İsrail hökuməti qurulduqdan dərhal sonra birlikdə dialoqa başlaya bilərik”. Ab-

bas Cənubi Kipr ilə İsrail arasındakı yaxşı münasibətlərin “Fələstin üçün faydalı ola biləcəyini və İsrail-Fələstin danışıqlarına kömək edə biləcəyini” bildirib və bu mövzuda Xristodulidisdən dəstək istəyib. Səfərin Türkiyənin Cümhuriyyət Gününə təsadüf etməsi isə Türkiyə mətbuatından xüsusilə maraq kəsb edib...

ŞKTC Mahmud Abbasın səfərindən kədərləndi...

Qeyd edək ki, bu səfər Şimali Kipr Türk Respublikasında (ŞKTR) birmənalı qarşılanmayıb. Ölkənin Xarici İşlər Nazirliyi Fələstin Prezidenti Mahmud Abbasın Kipr Rum Administrasiyasına (KKR) səfəri ilə bağlı açıqlama yayıb və bildirib ki, “Şimali Kipr Türk Respublikasının qanuni hüquqlarının və həssaslıqlarının nəzərə alınacağına dair gözləntilərimizi vurğulamaq istərdik”. ŞKTR Xarici İşlər Nazirliyi “X” sosial media platforması hesabında Fələstin Prezidenti Abbasın KKR-a səfəri

ilə bağlı açıqlama verib. Bəyanatda qeyd olunub ki, Kipr məsələsinin Abbasın KKR-a səfəri və Nikos Xristodulides ilə görüşü zamanı müzakirə ediləcəyi barədə açıqlama diqqətlə qeyd edilib. Kipr türk xalqının uzun müddətdir ki, Fələstin xalqının öz müqəddəratını təyin etmək hüququnu və qanuni mübarizəsini ürəkdən dəstəklədiyi qeyd olunan bəyanatda aşağıdakılar bildirilir: “Bu güclü tarixi həmrəyliyə uyğun olaraq, Şimali Kipr Türk Respublikasının qanuni hüquqlarının və həssaslıqlarının nəzərə alınması məhəl qoyulmadan həyata keçirilən bu səfər Kipr xalqı tərəfindən kədərlə qarşılandı”.

Ersin Tatar Şuşaya gəlişini xoşbəxtlik adlandırmışdı

Xatırladaq ki, 2024-cü ilin iyulunda Şuşada keçirilən TDT-nin Qeyri-Rəsmi Zirvə Toplantısına Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Ersin tatar dəvət edilmişdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 5-də Şuşada Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Ersin

Tatari qəbul etmişdi və Ersin Tatar Türk Dövlətləri Təşkilatının Şuşa şəhərində keçirilən qeyri-rəsmi Zirvə toplantısına dəvətə görə dövlətimizin başçısına təşəkkürünü bildirmişdi. Hətta ölkəsinə qayıtdıqdan sonra Ersin Tatar Türkiyənin “Ulusal Kanal” telekanalının effirində bildirmişdi ki, Kiprin türk xalqı adından TDT-nin Zirvə görüşündə iştirakını böyük şərəf adlandırdı. “Şuşada keçirilən Zirvə görüşü Kiprin bütün türk xalqı üçün mühüm hadisəyə çevrilib”, - deyə Ersin Tatar vurğulamışdı. “Mənim digər türk dövlətlərinin liderlərinə müraciət etmək və birgə foto çəkilişlərində iştirak etmək imkanım olub”, - deyə Tatar bildirmişdi.

Həmin iclasda imzalanan Qarabağ Bəyannaməsinin 26-cı bölməsində Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin müşahidəçi qismində TDT-yə dəyərli töhfələri vurğulanrdı...

Bu Azərbaycan, bu da...

Görünən dağa nə bələddi. Azərbaycan özünün müstəqilliyi uğrunda beynəlxalq iş aparən Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətini hər zaman dəstəkləyir, ona dəstək olub. Ölkəmizdə bu dövlətin nümayəndəliyi fəaliyyət göstərir. Türkiyə mediası isə Mahmud Abbasın Türkiyənin himayəsində sayılan ŞKTC ilə münasibətləri heç də xoş olmayan Yunan Kiprinə səfərini təftiş etmək istəyir...

SADİQ

Cənubi Qafqazın nümunəvi ölkələri

Azərbaycan və Gürcüstan arasında tərəfdaşlıq keyfiyyətə yeni mərhələyə yüksəlib

Qədim tarixi köklərə malik Azərbaycan və Gürcüstan arasında münasibətlər uğurlu inkişaf yolu keçərək ən yüksək səviyyəyə - strateji tərəfdaşlıq zirvəsinə çatıb. Hər iki dövlət ikitərəfli əlaqələrinə xüsusi əhəmiyyət verərək əməkdaşlığı bütün istiqamətlər üzrə dərinləşdirib, ali səviyyədə təşəkkül tapmış fəal siyasi dialoq təhlükəsizlik, müdafiə, iqtisadi, ticarət, enerji, nəqliyyat-logistika, turizm, mədəni-humanitar və digər sahələrdə ciddi nəliyyatlara gətirib çıxarıb. Dövlətlər arasında indiyədək 120-dən çox sənəd imzalanıb ki, bu da çoxtərəfli siyasi-iqtisadi proqramların icrası üçün dərin zəmin yaradıb.

Azərbaycan-Gürcüstan ikitərəfli əlaqələrinin inkişafında dövlət və hökumət başçıların qarşılıqlı səfərləri, XİN-lər arası siyasi məsləhətləşmələr, iqtisadi əməkdaşlıq üzrə birgə hökumətlərarası komissiya və parlamentlərarası dostluq qrupu mühüm rol oynamaqdadır.

İqtisadi əməkdaşlıq strateji tərəfdaşlığın əsas sütunlarındandır

Azərbaycan və Gürcüstan arasında iqtisadi münasibətlər iki ölkənin strateji tərəfdaşlığının əsas istiqamətlərindən biri kimi daim diqqətdə saxlanılır. Birgə icra olunan layihələr həm bu ölkənin regional mövqeyinin artmasına, həm də iqtisadi təhlükəsizliyinin möhkəmlənməsinə və inkişafına töhfə verməkdədir. Enerji və nəqliyyat-logistika sahələrində birgə real-

laşdırdığı nəhəng layihələr növbəti ikitərəfli əməkdaşlığın inkişafına xidmət edir, hətta regionun həddlərini aşaraq global enerji təhlükəsizliyi və qitələrarası nəqliyyat bağlantılarında müstəsna rol oynayır.

Oktyabrın 30-da Sığnaxi şəhərində keçirilən Azərbaycan və Gürcüstan arasında İqtisadi Əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyaının 11-ci iclasında çıxış edən Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidze bildirib ki, regionda baş verən geosiyasi dəyişikliklər fonunda Cənubi Qafqazda sülhün və sabitliyin möhkəmləndirilməsi, dinc yaşayış və dialoqun davam etdirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Regionda sülh təşəbbüslərinin davam etdirilməsi iqtisadi inkişaf üçün yeni imkanlar yaradır. Bu, bölgədə strateji nəqliyyat və kommunikasiya bağlantılarının, Şərq və Qərb arasında etibarlı körpüyə çevrilən Orta Dəhlizin Azərbaycan və Gürcüstan üçün əhəmiyyətini daha da artırır, iqtisadi münasibətləri möhkəmləndirir.

Ticarət dövriyyəsi 1 milyard dollara yaxınlaşıb

Baş nazir Əli Əsədov bildirib ki, Gürcüstanla birgə həyata keçirilən meqa enerji layihələri - Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Cənub Qaz Dəhlizi bu gün regionun və Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında, enerji təchizatı marşrutlarının şəxələndirilməsində mühüm rol oynayır. Eləcə də elektroenergetika sahəsində əməkdaş-

lıq uğurla inkişaf edir. Gürcüstanda yaşayan kritik enerji böhranları dövründə Azərbaycan davamlı operativ dəstək göstərər və elektrik enerjisi sistemləri arasında güc mübadiləsi əhəmiyyətli dərəcədə artırılıb. “Yaşıl enerji” sahəsində birgə

Tərəflər arasında iqtisadi-ticari-investisiya əlaqələrinin möhkəmlənməsində Hökumətlərarası Komissiyaının fəaliyyətini müstəsna rolunu dəyərləndirən Baş nazir Əli Əsədov bildirib ki, yüksəksevியəli görüşlər və komissiyaının iclasında

nəzərdə tutulan layihə hər iki ölkənin yeni ixrac körpüsü olmaqla, “Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi”ni formalaşdırmaqdadır.

Nəqliyyat-tranzit sahəsində əməkdaşlığın ən vacib istiqamətlərindən biri kimi Orta Dəhlizin vacib hissəsi olan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu tam modernləşdirilib və tam potensialı ilə istismara verilməsi sayəsində yükəşıma qabiliyyəti 5 milyon tonadək artırılıb.

xüsusi önəm verilən məsələlər, daim inkişaf etdirilən dialoqlar tərəflər arasında əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə mühüm töhfələr verir. Əldə olunmuş razılaşmalar münasibətlərin strateji mahiyyətini bir daha təsdiqləyir və bütün sahələrdə müsbət dinamika müşahidə olunur. Bu, ticarət-iqtisadi sahələrdə də özünü bariz şəkildə əks etdirir. Bu gün Gürcüstan Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarından biridir,

Bakının müəllifi olduğu sülh gündəliyi...

Azərbaycanın postmüharibə dövründə nümayiş etdirdiyi siyasi davranış modeli beynəlxalq münasibətlər sistemində nadir və diqqətləyici nümunələrdən biri kimi qiymətləndirilir. Tarixən müharibələrdən qalib çıxan dövlətlərin məğlub tərəfi siyasi və iqtisadi təzyiqlər altında saxlamağa çalışması tez-tez rast gəlinən praktika olub - Azərbaycan isə 44 günlük Vətən müharibə-

bəsinə əldə etdiyi tarixi qələbədən sonra tamamilə fərqli bir yol seçdi. Bakı regionun əbədi sabitliyi və inkişafı nəminə sülh, əməkdaşlıq və inteqrasiya xəttini prioritet elan etdi.

Müharibədən dərhal sonra irəli sürülən sülh təşəbbüsləri, sülh konseps-

Rəsmi İrəvan sülh istiqamətində addımlarını sürətləndirməlidir

siyasi, kommunikasiyaların açılması, regional iqtisadi əməkdaşlıq ideyaları Azərbaycanın strateji baxışının göstəricisidir. Bu yanaşma Cənubi Qafqazın illərlə

üzərində formalaşmış “konfrontasiya bölgəsi” imicinin dəyişdirilməsini hədəfləyir. Bakı açıq

Ermənistan üçün xilas yoludur

şəkildə bəyan edir ki, region əməkdaşlıq və qarşılıqlı fayda məkanına çevriləcək. Beləliklə, ölkəmizin 2020-ci ildə Cənubi Qafqazda yaratdığı yeni situasiya öz nəticəsini verməkdədir. 2025-ci ilin əvvəlində Vaşinqtona baş tutan sammitdə pa-

raflanan sülh sazişi nəticə etibarilə institusional şəkildə alınaqdadır. Bu, Ermənistanın siyasi rəhbərliyi tərəfindən də etiraf edilir. Belə ki, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın son açıqlamaları buna dəlalət edir.

E.CƏFƏRLİ

Paşinyan 400 illik sülhdən danışdı...

Qeyd edək ki, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycanla sülhün alternativinin olmadığını və onun institusional səviyyədə möhkəmləndirilməsinin vacibliyini bildirib. Ermənistan mediasının məlumatına görə, o, hökumət başçısı vəzifəsində əsas prioritetinin dönməz və uzunmüddətli sülhün təmin edilməsi olduğunu deyib. O qeyd edib ki, Azərbaycanla sülh sazişi imzalanmalı və ratifikasiya edilməlidir. Baş nazir dünyada baş verən hadisələr fonunda

uzunmüddətli sülhün təmin olunmasının əhəmiyyətini diqqətə çatdırıb.

“Dünyada baş verənləri gördükdə anlayırıq ki, dünya nizamı, əslində, dağılır. Xoşbəxtlikdən, bu dövrdə biz sülhə nail ola bildik. Lakin vəzifəmiz iki illik sülhü 20 ilə, bir ili 200 ilə, 200 ili isə 400 ilə və daha uzun müddətə çevirməkdir”, - Ermənistanın baş naziri bildirib.

za möhkəm olmalıdır. Konstitusiyaya dəyişiklikləri, normativ sənədlərin uyğunlaşdırılması və cəmiyyətin sülhə hazırlanması bu prosesin ayrılmaz hissəsidir. Əks halda, imzalanacaq sənəd uzunömürlü olmaya bilər. Bu baxımdan sülh müqaviləsi regionun gələcəyi üçün həlledici sənəd olmalıdır.

Xatırladaq ki, Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsi əsasında yazılan konstitusiyaya 1995-ci il iyulun 5-də qəbul edilib. Problem isə ondan qaynaqlanır ki, Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsinin preambulasında “Ermənistan SSR Ali Sovetinin və Dağlıq Qarabağ Milli Şurasının 1 dekabr 1989-cu il tarixli “Ermənis-

tan SSR-yə yenidən birləşmək haqqında” birgə qondarma qərarın bəhs olunur. Yəni rəsmi olaraq Ermənistan hələ də 4,4 min kv km-lik Azərbaycan torpağına iddia ortaya qoyur.

Qeyd edək ki, Paşinyan artıq aylardır ki, Konstitusiyaya dəyişikliyinə tərəfdarı

kimi çıxış edir. O, bir neçə ay öncə bildirmişdi ki, Ermənistanın yeni Konstitusiyasında Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad edilməməlidir. İrəvanda keçirilən brifinqdə o, deyib ki, Müstəqillik Bəyannaməsi “münaqişə məntiqi üzərində qurulub” və bu məntiq əsasında müstəqil dövlət qurula bilməz. Paşinyan jurnalistlərə bu ay dərc olunması planlaşdırılan Ermənistan Konstitusiyasının yeni mətnindən Müstəqillik Bəyannaməsinin çı-

Maneə aradan qaldırılmalıdır - Konstitusiyaya dəyişikliyi zəruridir

xarılması ilə bağlı mövqeyinin dəyişməyəcəyini vurğulayıb: “Bəli, yeni Konstitusiyada Müstəqillik Bəyannaməsindən bəhs edilməməlidir. Və niyə belə olduğunu izah edirəm: çünki Müstəqillik Bəyannaməsi münaqişə məntiqi üzərində qurulub. Biz münaqişə məntiqinə tabe ola və müstəqil dövlət qurmaq istəyə bilmərik”.

Konstitusiyanın dəyişməsi həm də psixoloji və ideoloji dönüş olacaq

Sülhün imzalanması isə Ermənistanda həm də illərlə ziyanlı təbiişatla doldurulmuş yalan ideologiyaları sıradan çıxaracaq. Qeyd edək ki, Nikol Paşinyan son illərdə ideoloji transformasiya zərurətinə toxunaraq “Real Ermənistan” konsepsiyasını irəli sürüb. Onun təqdim etdiyi yanaşma tarix mörkəzli emosional ideologiyadan pragmatik dövlətçilik modelinə keçidi nəzərdə tutur. Bu konsepsiyada suverenlik, təhlükəsizlik, iqtisadi inkişaf və vətəndaş məsuliyyəti prioritet kimi göstərilir. Dövlət anlayışının mifoloji təsəvvürlərdən deyil, beynəlxalq hüquq və real şərtlərdən qaynaqlandığı vurğulanır. Başqa sözlə, ətraf dövlətlərə qarşı yalan iddiaların heç bir nəticə vermədiyi təsdiqlənir.

Beləliklə, Konstitusiyanın dəyişdirilməsi Ermənistan üçün yalnız hüquqi akt deyil,

həm də psixoloji və ideoloji dönüş deməkdir. Bu dəyişiklik ölkəni uzun illər daxili və xarici siyasətdə məhdudlaşdırən narrativlərdən uzaqlaşdırmaqla bəslənir. Eyni zamanda, Cənubi Qafqazda yeni təhlükəsizlik arxitekturasının formalaşmasına töhfə verə bilər. Konstitusiyaya dəyişikliyi və ardınca sülh müqaviləsinin imzalanması Ermənistan üçün yeni inkişaf mərhələsinin başlanğıcı ola bilər. Bu addım ölkəni ideoloji buxovlardan azad edərək real dövlətçilik prinsiplərinə əsaslanan siyasətə yaxınlaşdırmaqla bəslənir. Regional kommunikasiyaların açılması, iqtisadi əməkdaşlıq layihələrində iştirak və qarşılıqlı etimad mühitinin formalaşması Ermənistanın uzunmüddətli maraqlarına uyğundur.

P.İSMAYILOV

Rahatlıq, müasirlik və inkişaf

İnsan rahatlığı şəhərsalmanın əsas meyarıdır...

Şəhərlərin taleyini bəzən göydələnlərin hündürlüyü, küçələrin uzunluğu və ya meydanların genişliyi deyil, insanlara necə bir həyat bəxş etməsi müəyyənləşdirir. Eyni şəhərdə bir küçə gələcəyə tələsir, digəri keçmişin izlərini qoruyur, başqa məhəllədə yeni həyat başlayır, digər ünvanda isə illərin xatirələri yaşayır. Şəhərlər bütün bu ziddiyyətləri özündə birləşdirən, daim dəyişən və hər gün yenidən yazılan canlı bir hekayədir. Onun uğuru yalnız böyüməsində deyil, insanın bu böyük həyat ritmində özünə yer tapa bilməsində, rahat yaşamasında və gələcəyə inamla baxma-

sındadır.

Hər il oktyabrın 31-də qeyd olunan Ümumdünya Şəhərlər Günü urbanizasiyanın yaratdığı imkanlara diqqət çəkmək, şəhərlərin qarşılaşdığı problemləri müzakirə etmək və daha təhlükəsiz və rahat yaşayış məkanlarının formalaşdırılmasını təşviq etmək məqsədi daşıyır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının təşəbbüsü ilə 2014-cü ildən qeyd edilən bu gün şəhər həyatının yalnız memarlıq və infrastrukturdan ibarət olmadığını, insan amilinin bütün inkişaf strategiyalarının mərkəzində dayanmalı olduğunu xatırladır.

Şəhər böyüdükcə məsuliyyət də artır

Bu gün dünya əhalisinin böyük hissəsi şəhərlərdə yaşayır və urbanizasiya prosesi sürətlə davam edir. İnsanlar təhsil, iş, səhiyyə, mədəniyyət və daha geniş imkanlar naminə şəhərlərə üz tuturlar. Şəhərlər iqtisadi fəallığın, elmi yeniliklərin, yaradıcılığın və ictimai həyatın əsas mərkəzlərinə çevrilir. Müxtəlif peşələrin, mədəniyyətlərin və həyat tərzlərinin bir araya gəlməsi onların inkişaf potensialını daha da artırır.

Lakin əhalinin artması şəhər idarəçiliyinin qarşısında yeni vəzifələr də yaradır. Mənzil təminatı, nəqliyyatın təşkili, içməli suya çıxış, tullantıların idarə olunması, yaşıllıqların qorunması və sosial xidmətlərin əlçatanlığı diqqət tələb edən əsas məsələlər sırasındadır. Plansız genişlənmə torpaqdan səmərəsiz istifadəyə, ekoloji problemlərə və yaşayış mə-

kanları arasında imkan fərqlərinin dərinləşməsinə səbəb ola bilər. Deməli, şəhərin böyüməsi özlüyündə inkişafın tam göstəricisi deyil. Əsas məsələ artan əhalinin ehtiyaclarını qarşılamaq, yeni yaşayış sahələrinin zəruri xidmətlərlə təmin etmək və hər bir sakinin şəhər həyatından bərabər şəkildə faydalanmasına şərait yaratmaqdır.

Rahat şəhər yalnız hündür binalardan ibarət deyil

Müasir şəhər anlayışı çoxmərtəbəli binalar, geniş prospektlər və müasir memarlıq nümunələri ilə məhdudlaşmır. İnsanların gündəlik həyatında rahatlıq yaradan, sağlamlığını qoruyan və vaxtına qənaət edən imkanlar şəhər mühitinin keyfiyyətini müəyyənləşdirir.

İşə və ya təhsil müəssisəsinə çatmaq üçün saatlarla yolda qalmaq məcburiyyətində olmayan, yaxınlığında park, məktəb, tibb məntəqəsi və ictimai nəqliyyat dayanacağı yerləşən insanın gündəlik həyatı daha rahat təşkil olunur. Piyada yollarının təhlükəsizliyi, velosiped zolaqlarının mövcudluğu, ictimai nəqliyyatın əlçatanlığı və hərəkət məhdudiyyəti şəxslər üçün uyğun şərait də müasir şəhərsalmanın mühüm tələblərindəndir.

Tarixi irs və müasirlik eyni şəhərdə

Şəhərlərin yaddaşı onların küçələrində, meydanlarında, tarixi tikililərdə və memarlıq üslublarında yaşayır. Köhnə məhəllələr, qədim abidələr və ənənəvi şəhər mühiti keçmişlə bu gün arasında əlaqə yaradır. Bu irsin qorunması yalnız tarixi binaların saxlanılması deyil, həm də cəmiyyətin mədəni kimliyinin gələcək nəsillərə ötürülməsi deməkdir.

Digər tərəfdən, şəhərlər dəyişən həyat tərzinə uyğunlaşmalı, yeni texnologiyaları tətbiq etməli və müasir ehtiyaclarla cavab verməlidir. Burada əsas məsələ keçmişlə gələcək arasında düzgün tarazlıq yaratmaqdır. Tarixi məkanları qorumaq adı ilə şəhərin inkişafını dayandırmaq da, yenilənmə naminə onun özünəməxsus simasını itirmək də arzuolunandır. Uğurlu şəhərsalma tarixi irsi müasir infrastrukturla uzlaşdırmağı bacarır. Belə şəhərlərdə qədim tikililər yalnız keçmişin yadigarı kimi qalmır, həm də mədəniyyətin, turizmin və ictimai həyatın fəal iştirakçısına çevrilir.

Paytaxt və digər şəhərlərimizin gələcəyi

nəqliyyatın təşkili, yaşıllıq sahələrinin artırılması, ictimai məkanların qorunması və şəhər mühitinin əlçatanlığı kimi məsələlər gündəlik həyatın keyfiyyətinə birbaşa təsir göstərir.

Eyni zamanda, region şəhərlərinin inkişafı ölkə üzrə imkanların daha balanslı bölüşdürülməsi baxımından vacibdir. Bölgələrdə iş yerlərinin, təhsil və səhiyyə xidmətlərinin, mədəniyyət və istirahət imkanlarının genişləndirilməsi insanların yaşadıqları ərazilərdə daha rahat həyat qurmasına şərait yaradır. Bu, həm regionların iqtisadi fəallığını artırır, həm də böyük şəhərlərə həddindən artıq miqrasiyanın qarşısını almasına kömək edə bilər.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə şəhər və yaşayış məntəqələrinin yenidən qurulması da Azərbaycanın şəhərsalma gündəliyində xüsusi yer tutur. Burada müasir infrastrukturun yaradılması ilə yanaşı, tarixi və mədəni irsin qorunması, təhlükəsiz yaşayış şəraitinin təmin edilməsi, sosial xidmətlərin qurulması və iqtisadi fəaliyyət üçün imkanların yaradılması mühüm əhəmiyyət daşıyır. Yenidən qurulan məkanların uzunmüddətli inkişafı yalnız tikinti işləri ilə deyil, orada dayanıqlı həyatın formalaşması ilə müəyyən olunur.

Yeganə BAYRAMOVA

35 milyard manatdan çox... İqtisadiyyata kredit qoyuluşu artıb

2026-cı il oktyabrın 1-nə olan dövrdə Azərbaycan iqtisadiyyatına kredit qoyuluşu 35 milyard 739,4 milyon manat təşkil edib. Bu, sentyabrın 1-i ilə müqayisədə 2,45 faiz, ilin əvvəlinə nisbətən 11,9 faiz, ötən il oktyabrın 1-i ilə müqayisədə 15,1 faiz çoxdur. Kredit qoyuluşunun 24 milyard 885,7 milyon manatı və yaxud 69,6 faizi özəl bankların payına düşüb. Bu, 1 il əvvələ nisbətən 14,75 faiz çoxdur.

Hesabat tarixinə dövlət banklarının kredit qoyuluşu 8 milyard 799,1 milyon manat təşkil edib. Bu, illik müqayisədə

15,9 faiz çoxdur. İl ərzində dövlət banklarının ümumi kredit qoyuluşundakı xüsusi çəkisi 24,45 faizdən 24,6 faizə çatıb.

Oktyabrın 1-nə bank olmayan kredit təşkilatlarının (BOKT) kredit qoyuluşu 2 milyard 54,7 milyon manat olub. Bu, illik müqayisədə 16,4 faiz çoxdur. İl ərzində BOKT-ların ümumi kredit qoyuluşundakı xüsusi çəkisi 5,7 faizdən 5,8 faizə qalxıb.

2026-cı ilin ötən 9 ayı ərzində Azərbaycan banklarının depozit portfli də böyüyərək 46 milyard 789,6 milyon manat təşkil edib. Bu, aylıq müqayisədə 1,6 faiz, ilin əvvəli ilə müqayisədə 12,1 faiz,

ötən il oktyabrın 1-nə nisbətən isə 12,2 faiz çoxdur. Depozit portfelinin 50,3 faizi və ya 23 milyard 536,3 milyon manatı qeyri-maliyyə təşkilatlarının payına düşüb. Bu, illik müqayisədə 6 faiz artım deməkdir. Dövr ərzində ev təsərrüfatlarının əmanətləri 19,3 faiz artaraq 18 milyard 840,2 milyon manata, maliyyə təşkilatlarının depozitləri isə 19,5 faiz artaraq 4 milyard 413,2 milyon manata çatıb. Qeyd edilən dövrdə cəmi depozitlərin 25 milyard 359,9 milyon manatı qismüddətli, 21 milyard 429,8 milyon manatı isə uzunmüddətli olub.

Kreditlər ən çox ticarət sektoruna yönəldilib

Cari ilin ötən üç rübü ərzində bankların ümumi biznes kredit portfli 18 milyard 440 milyon manat təşkil edib. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 2 milyard 895,4 milyon manat və ya 18,6 faiz artım deməkdir. Biznes kreditlərinin ən böyük hissəsi - 4 milyard manatdan çoxu və ya 25 faizi ticarət müəssisələrinə verilmiş kreditlərin payına düşüb. Sənaye sahələrinə verilmiş kreditlərin həcmi 2 milyard 800 milyon manat, nəqliyyat sahəsinə verilmiş kreditlərin həcmi təxminən 2 milyard 700 milyon manat təşkil edib. Biznes sahələri arasında dördüncü yeri 2 milyard manata yaxını kənd təsərrüfatının payına düşüb. Ən az biznes krediti isə informasiya və rabitə sahəsinə verilib.

Kreditlərin dərəcələri üzrə müqayisələr onu təsdiqləyir ki, hələ də faiz həddi yüksəkdir. Hətta biznes kreditləri bir sıra hallarda az qala istehlak kreditlərinin dərəcələrindən yüksəkdir. Məsələn, ondadır ki, bank və kredit təşkilatlarının cari ilin

ötən ayları ərazində kreditlərdən əldə etdiyi faiz gəlirləri də artıb. Yanvar-iyul aylarında banklar müştərilərə verilmiş kreditlərdən 2 milyard 538 milyon manat faiz gəlirləri əldə edib. Bu, 2025-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 370,3 milyon manat və ya 16,7 faiz çoxdur. Kreditlərdən gəlirlər bankların cəmi faiz gəlirlərinin böyük hissəsini - təxminən 80 faizini təşkil edir.

Göründüyü kimi, bankların kreditlər üzrə faiz gəlirləri kifayət qədər çoxdur. Bu, rəqəm ona dəlalət edir ki, bank

Mikro biznes kreditləri 20 faiz artıb

Bu dövrdə bankların mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə verdiyi kreditlərin ümumi portfli 8 milyard 280,8 milyon manata çatıb. Bu, 2025-ci ilin eyni dövrdəki 7 milyard 288,2 milyon manatla müqayisədə 992,6 milyon manat və ya 13,6 faiz çoxdur. Ən yüksək artım mikro sahibkarlığın kreditləşdirilməsində qeydə alınıb. Belə ki, mikro sahibkarlıq subyektlərinə verilmiş kreditlərin həcmi son bir ildə 672,6 milyon manat və ya 19,7 faiz artaraq 3 milyard 418,1 milyon manatdan 4 milyard 90,7 milyon manata yüksəlib. Kiçik sahibkarlığa verilən kre-

sektoru daha münasib şərtlərlə kreditlər verə, faiz dərəcələrini aşağı sala bilər. Yəni faizləri aşağı salmaqla, yenə də gəlir əldə etmək potensialları var. Mərkəzi Bankın uçot dərəcəsini aşağı salması, bankların kredit portfelinin böyüməsi faizləri artırmaya yox, azaltmağa imkan yaradır. Halbuki son bir ildə növbəti faizlərin aşağı düşüb, əksinə, artıb. Bu, bölgələr üzrə kredit resurslarında daha açıq görünür. Ölkə üzrə orta faiz dərəcəsi 14,2 faiz olsa da, regionlarda bu göstərici 18-20 faizdir. Hətta bəzi bölgələrdə daha yüksəkdir. Belə ki, kredit faizlərinin ən yüksək olduğu iqtisadi rayonların sırasında Dağlıq Şirvan

ditlərin həcmi isə 215,4 milyon manat və ya 13,3 faiz artaraq 1 milyard 619,9 milyon manatdan 1 milyard 835,3 milyon manata çatıb.

Orta sahibkarlığın kredit portfli daha zəif artım nümayiş etdirib. Bu kateqoriya üzrə kreditlər 104,6 milyon manat və ya 4,6 faiz artaraq 2 milyard 354,8 milyon manat təşkil edib. Halbuki ötən ilin sentyabrında göstərici 2 milyard 250,2 milyon manat idi.

Hesabat dövründə iri sahibkarlığa verilən kreditlərin həcmi 1 milyard 902,9 milyon manat və ya 23 faiz artaraq 8 milyard 256,4 milyon manatdan 10 milyard 159,3 milyon manata çatıb. Beləliklə, iri biznesin kreditləşdirilməsində artım tempi mikro, kiçik və orta sahibkarlığın ümumi artım tempini üstələyib.

bölgəsi ilk yeri tutur. Bu iqtisadi rayonda kreditlər üzrə orta faiz dərəcəsi 20,65 faiz təşkil edir. İkinci yerdə Mərkəzi Aran iqtisadi rayonu qərarlaşıb. Burada bu göstərici 20,24 faizdir. Qazax-Tovuz iqtisadi rayonunda bu rəqəm 20,06 faizə, Şirvan-Salyan iqtisadi rayonunda 19,84 faizə, Lənkəran-Astara iqtisadi rayonunda orta faiz dərəcəsi 19,8 faizə bərabərdir. Qarabağ iqtisadi rayonunda kredit dərəcəsi 19,7, Mil-Muğan iqtisadi rayonunda isə 19,4 faiz təşkil edir. Ən aşağı göstəriciləri isə Bakıdadır - 12,75 faiz. Şərqi Zəngəzur (13,6 faiz) və Naxçıvan (15,5 faiz) iqtisadi rayonları da nisbətən aşağı kredit dərəcəsinə malikdir.

E.CƏFƏRLİ

Yaşıllıqlar şəhərin nəfəsidir...

Six tikililərin arasında salınan parklar, ağaclarla əhatə olunmuş küçələr və ictimai bağlar şəhər mühitinin ayrılmaz hissəsidir. Yaşıllıqlar havanın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına, şəhər istiliyinin azaldılmasına, yağış sularının idarə olunmasına və insanların istirahət imkanlarının genişlənməsinə kömək edir. Xüsusilə, yay aylarında asfalt və beton səthlərin həddindən artıq qızması şəhərlərdə temperaturun ətraf ərazilərdə müqayisədə yüksəlməsinə səbəb ola bilər. Ağaclar və bitki örtüyü bu təsirin yumşaldılmasında mühüm rol oynayır. Buna görə də yaşıllıqlar şəhərin dekorativ elementi kimi deyil, ekoloji təhlükəsizliyin və ictimai sağlamlığın vacib hissəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

Bununla yanaşı, ağacların qorunması, su ehtiyatlarından səmərəli istifadə, tullantıların çəşidlənməsi və enerji sərfiyyatının azaldılması da dayanıqlı şəhər modelinin əsas istiqamətləridir. Gələcək nəsillərə sağlam yaşayış mühiti ötürmək üçün şəhərsalma qərarlarında ekoloji tarazlıq nəzərə alınmalıdır.

Ağıllı şəhərlər insanın vaxtına qənaət edir

Texnologiyaların inkişafı şəhərlərin idarə edilməsinə də yeni yanaşmalar gətirir. Elektron xidmətlər, ağıllı nəqliyyat sistemləri, rəqəmsal kommunal idarəetmə, enerji sərfiyyatının avtomatik tənzimlənməsi və məlumat əsaslı planlaşdırma şəhər həyatını daha səmərəli edər. Məsələn, nəqliyyat axınının rəqəmsal vasitələrlə izlənilməsi tıxacların azaldılmasına, su və elektrik səbəklərində yaranan problemlərin vaxtında aşkarlanmasına, elektron müraciət sistemləri isə sakinlərin dövlət xidmətlərindən daha rahat yararlanmasına kömək edir. Belə imkanlar həm resurslara qənaət yaradır, həm də idarəetmədə operativliyi artırır.

Ancaq texnologiya şəhərin məqsədi deyil, insanlara xidmət edən vasitədir. Əgər rəqəmsal xidmətlər yaşlılar, əlilliyi olan şəxslər və texnologiyalardan istifadə etməkdə çətinlik çəkən insanlar üçün əlçatan deyilsə, bu, yeniliklər hamı üçün eyni faydaları verməyəcək. Buna görə də ağıllı şəhər ilk növbədə sakinlərinin ehtiyaclarını düzgün müəyyənləşdirən və onlara uyğun həllər təqdim edən şəhər olmalıdır.

Azərbaycan üçün şəhərlərin inkişafı həm tarixi irsin qorunması, həm müasir infrastrukturun genişləndirilməsi, həm də yaşayış keyfiyyətinin yüksəldilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Paytaxt Bakı ölkənin iqtisadi, mədəni və ictimai həyatının əsas mərkəzlərindən biridir. Burada

Dövlətdən kirayəyə mənzil götürmüş şəxs ipoteka krediti ala bilməyəcək

İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu dövlət xətti ilə ipoteka kreditlərinin verilməsi qaydalarına dəyişiklik edib. Dəyişikliklər ipoteka kreditlərindən mənzilə ehtiyacı olan daha çox vətəndaşın faydalanması, iş proseslərinin daha da şəffaflaşdırılması, eləcə də sui-istifadə hallarının qarşısının alınması məqsədilə edilib. Dəyişikliyə əsasən, yaşayış sahələrini satmaq öhdəliyi ilə kirayəyə vermə mexanizmi çərçivəsində Fondla bağlanmış

İpoteka kreditləri ilə bağlı yeni qaydalar

qüvvədə olan kirayə müqaviləsi üzrə kirayəçi olmayan şəxs əsas borcalan qismində ipoteka kreditindən faydalana bilər. Yəni, bundan sonra ipoteka kreditləşməsində kirayə üsulu ilə satış imkanı mümkün olmayacaq.

Burada söhbət hazırda qüvvədə olan kirayə müqaviləsindən gedir. Əgər kirayə müqaviləsi davam edirsə, həmin şəxs ipoteka krediti götürə bilməyəcək. Yox, əgər vətəndaş kirayə üsulu ilə mənzil alıbsa, daha sonra onu başqasına ötürüb və Fondla əlaqəli krediti və ya kirayə müqaviləsi yoxdursa, həmin şəxslər ipo-

teka krediti götürə biləcəklər.

Qeyd edək ki, İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən 6 ildir ki, şəxsi yığımları kifayət etməyən vətəndaşların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün satmaq öhdəliyi ilə kirayə mexanizmi tətbiq edilməkdədir. Bu mexanizmi daxilində 2020-2026-cı illər ərzində Bakı, Sumqayıt şəhərləri və Abşeron rayonunda 17 fərqli ünvanda yerləşən yaşayış komplekslərində tam təmirli mənzillər vətəndaşlara təhvil verilib və bugünkü 10 mindən çox kirayə müqaviləsi bağlanmışdır.

“SİMA İmza”nın üztanıma texnologiyası tətbiq ediləcək

İpoteka kreditləri ilə əlaqədar digər yenilik kreditlərə müraciət zamanı SİMA rəqəmsal imzanın üztanıma texnologiyasının tətbiqidir. Yeni həll sayəsində vətəndaşlar müraciətlərini “SİMA İmza”nın biometrik identifikasiya funksionallığı ilə təsdiqləyə biləcəklər. Bu cümləni sadələşdirsək, yəni hazırda yarış formasında olan limit götürmə prosesi başlayanda vətəndaş hökumət “SİMA İmza”-nı işə salmalı və üz tanıma prosesindən keçməli olacaq. İndiyədək bu tələb olmadığına görə, limit götürənlər müxtəlif üsullardan istifadə

olunurdu. Bəzi hallarda prosesi tez aparmaq və hamını qabaqlamaq üçün xüsusi proqramlardan istifadə edilirdi. Bəzi hallarda isə sistemə vətəndaşın özü yox, xüsusi hazırlıqlı IT mütəxəssisləri - “hakerlər” qoşulub limiti götürürdülər. Nəticədə 20-30 milyon manatlıq kreditlər bir neçə dəqiqəyə götürülürdü. Bu da kredit limiti götürmə prosesində haqsızlığa səbəb olurdu. İndi isə yeni qaydaya əsasən prosesi yalnız vətəndaşın özü apara bilər.

İpoteka Fondu belə problemlərin olduğunu və dəyişikliyin

56 mindən çox ipoteka krediti verilib

Hazırda nizamnamə kapitalı 1 milyard 153 milyon manata bərabər olan İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu (İKZF) həm biznes, həm də vətəndaşların güzəştli kreditlərə əlçatanlığı üçün mühüm maliyyə mənbəyi rolunu oynayır. Davamlı olaraq nizamnamə kapitalını artıran bu təsisat daha çox ipoteka kreditlərini təklif etməklə, güzəştli şərtlərlə kredit təminatını icra edərək daha çox vətəndaşın güzəştli ipoteka kreditindən faydalanmasına imkan yaradır.

İpoteka Fondu tərəfindən 2026-cı ilin ötən 9 ayı ərzində 370,7 milyon manat kredit verilib. Bu, ötən ilin eyni

dövrü ilə müqayisədə 4,6 faiz çoxdur. Hesabat dövründə Fondun yenidən maliyyələşdirdiyi kreditlərin məbləği isə 5,6 faiz azalaraq 289,3 milyon manat olub. Ümumilikdə, indiyə qədər Fondun vəsaiti hesabına müvəkkil banklar tərəfindən 4 milyard 185 milyon manat məbləğində 61 minə yaxın ipoteka krediti verilib. Fondun vəsaiti hesabına verilən ipoteka kreditlərindən faydalananların 67 faizini gənclər və gənc ailələr təşkil edib.

“Fitch Ratings” Agentliyi bir müddət əvvəl Fondun fəaliyyətinin növbəti

qiymətləndirilməsini həyata keçirib və qiymətləndirməyə əsasən, İKZF-nin uzunmüddətli xarici və yerli valyutada reytingi ölkə reytinginə bərabər “BBB-/Stabil” səviyyəsində təsdiq edilib. Bu, Fond ilə dövlət arasında möhkəm əlaqələrin olması, habelə Fondun əhalinin əlverişli şərtlərlə mənzil təminatında mühüm dövlət siyasəti funksiyasını yerinə yetirməsi ilə bağlıdır.

E.CƏFƏRLİ

Berlin divarının yıxılmasından 37 il sonra

Tarixin bir gecədə dəyişdiyi görünə bilər. Lakin 1989-cu il noyabr ayının 9-da Berlin divarının yıxılması onilliklər boyu yığılmış siyasi, iqtisadi və ictimai böhranın nəticəsiydi. Bu hadisə Avropanın xəritəsini dəyişirdi. Almanıyanın birləşməsinə yol açdı və beynəlxalq münasibətlərdə yeni dövrün başlanğıcını simvolizə etdi. İndi qarşında həmin dönüş nöqtəsinin 37-ci ildönümü gələcək əsas sual yenə aktualdır: fiziki divarlar dağıldıqdan sonra Avropanı bölmə siyasi və təhlükəsizlik xətləri də aradan qaldırdı?..

Berlin divarı “soyuq müharibə”nin ən tanınan rəmzlərindən idi. Onun süqutu kommunist Şərqi Avropada siyasi dəyişiklikləri sürətləndirdi, Almaniyanın birləşməsinə şərait yaratdı və 1991-ci ilin sonunda Sovet İttifaqının dağılmasıyla nəticələnən daha geniş geo-siyasi prosesin mühüm mərhələsinə çevrildi. Lakin hadisələr yalnız qalib gələn azadlıq ideyasının tonotəsi kimi baxmaq tarixi mənzərənin mürəkkəbliyini tam açmır. Divarın yıxılması həm xalq etirazlarının, həm iqtisadi sistemin tükənməsinin, həm SSRİ rəhbərliyinin dəyişən siyasətinin, həm də Qərb dövlətlərinin uzunmüddətli diplomatik strategiyasının kəşidyi nöqtə idi. Almaniyanın Federal Arxivinin tarixi materialları da göstərir ki, 1989-cu ilin noyabrından cəmi on bir ay sonra baş verən birləşmə əvvəlcədən qəbul edilirdi.

Divarın yaranmasını anlamaq üçün 1945-ci ilə qayıtmaq lazımdır. İkinci Dünya müharibəsi Avropanın siyasi xəritəsini dağıtmış, Almaniyanı məğlub dövlətə çevirmiş və qalib dövlətlər arasında yeni güc balansı yaratmışdı. Almaniya ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa və Sovet İttifaqının nəzarət zonalarına bölünmüşdü. Üstəlik, Avropanın gələcək siyasi quruluşu barədə bu dövlətlərin baxışları gətdikcə bir-birindən uzaqlaşmışdı. Qərb dövlətləri bazar iqtisadiyyatına və çoxpartiyalı siyasi sistemə əsaslanan quruluşu dəstəkləyir, Moskva isə Şərqi Avropada öz təhlükəsizlik maraqlarına uyğun siyasi rejimlərin formalaşmasına çalışmışdı.

1949-cu ildə bu ziddiyyət Almaniyanın iki dövlətə bölünməsiylə rəsmiləşdi. Qərbdə Almaniya Federativ Respublikası, şərqdə isə Almaniya Demokratik Respublikası yarandı. Berlin coğrafi baxımdan Şərqi Almaniyanın ərazisində yerləşə də, şəhərin özü ayrıca işğal sektorlarına bölünmüşdü. Beləliklə, Berlin təkcə iki alman dövlətinin yox, iki fərqli siyasi-iqtisadi sistemin bir-birinə toxunduğu həssas sərhəd məkanına çevrilmişdi.

1950-ci illərdə Şərqi Almaniyaqdan Qərbə, xüsusilə Qərbi Berlin vasitəsilə miqrasiya hökumət üçün ciddi problemlə çevrilmişdi. İnsanlar daha yaxşı iqtisadi imkanlar, siyasi azadlıqlar və fərdi seçim hüququ axtarırdılar. Əhəlinin davamlı şəkildə ölkəni tərk etməsi Şərqi Almaniyanın əmək resurslarına və hakimiyyətin legitimliyinə zərbə vururdu. Bu, Berlin böhranını təkcə sərhəd məsələsiylə yox, dövlətin öz vətəndaşlarını ölkədə saxlamaq qabiliyyətiylə bağlı da siyasi problemlə çevirdi.

1961-ci il avqust ayının 13-də Şərqi Almaniya hakimiyyəti Berlinin şərq və qərb hissələri arasındakı sərhədi bağlamağa başladı. İlk maneələr tikənlər məfildirlər və müvəqqəti sədlərdən ibarət olsa da, sonradan mürəkkəb beton divar, müşahidə qüllələri və mühafizə zonaları sistemi yaradıldı. Berlin divarı təxminən 28 il ərzində şəhəri və əilləri ayırdı. Şərqi Almaniya hakimiyyəti bu mənasını Qərbdən gələn təhlükələrdən müdafiə vasitəsi kimi qələmə verirdi. Lakin divarın ən mühüm praktiki funksiyası öz vətəndaşlarının sərbəst çıxışını məhdudlaşdırmaq idi. ABŞ Milli Arxivinin tarixi materialları da divarın tikilməsini Şərqi Almaniya əhalisinin ölkədən kütləvi şəkildə ayrılmasının qarşısını almaq cəhdi kimi təsvir edir.

Divar tikildikdən sonra Berlin beynəlxalq böhranın mərkəzinə çevrildi. 1961-ci ilin oktyabrında ABŞ və Sovet İttifaqının tankları Checkpoint Charlie qədər məntəqəsində üz-üzə gəldi. Birbaşa hərbi qarşıdurma baş verməyə də, bu hadisə Berlin məsələsinin iki nüvə dövlətinin təhlükəli toqquşmasına yaxınlaşdıraraq biləcəyini göstərdi. Beləliklə, beton divar təkcə şəhərsalma və sərhəd nəzarəti məsələsi yox, həm də nüvə çəkindirməsi, hərbi ittiifaqlar və böyük dövlətlər arasında strateji etimadsızlığın aşkar görünən rəmziydi.

Sonrakı onilliklərdə Qərbi və Şərqi Almaniya arasında həyat səviyyəsi, siyasi iştirak, informasiya əldə etmək və şəxsi azadlıqlar baxımından fərqlər dərinləşdi. Qərbi Almaniya Qərbi Avropanın iqtisadi inteqrasiyasının və NATO-nun mühüm iştirakçısına çevrildi. Şərqi Almaniya isə Sovet İttifaqının rəhbərlik etdiyi sosialist blokunun üzvüydü. Divar Şərqi Almaniyanın kommunist hakimiyyətini bölli müddətə möhkəmləndirsə də, uzunmüddətli perspektivdə ölkənin əsas problemlərini çözmədi, əksinə, vətəndaşların azad hərəkət hüququnun məhdudlaşdırılması rejimin özünü inamıyla bağlı yaradırdı.

1980-ci illərin ikinci yarısında bu sistemin dayanıqlığı daha ciddi sınaqla üzləşdi. Sovet İttifaqında elan olunmuş yenidənqurma və əşkarlıq siyasəti Şərqi Avropada siyasi dəyişikliklər üçün yeni şərait yaratdı. Moskva əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi müttəfiq ölkələrdəki hər bir böhrana hərbi müdaxilə ilə cavab verməyə hazır olmadığını göstərirdi. Eyni zamanda, Şərqi Almaniya iqtisadi narazılıq, siyasi dəyişiklik tələbləri və xaricə getmək istəyən insanların sayı artırdı. Bu amillər bir-birini gücləndirərək hakimiyyətin idarəetmə imkanlarını daraldırdı. 1989-cu ilin yayında Şərqi Almaniya vətəndaşlarının bir hissəsi Macarıstan və Çexoslovakiya vasitəsilə Qərbbə keçməyə çalışdı. Macarıstanın Avstriya ilə sərhədindəki məhdudiyyətləri yumşaltması Şərqi Almaniyaqdan çıxış üçün yeni yol yaratdı. Sentyabr və oktyabr aylarında kütləvi etirazlar, xüsusilə Leypsiqdə keçirilən nümayişlər hakimiyyətə təzyiqi artırdı. Etirazçılar təkcə sərbəst səyahət etmək yox, siyasi islahatlar, hesabatlılıq və daha açıq idarəçilik tələb edirdilər. Berlin divarının gələcəyi barədə qərar artıq yalnız Şərqi Almaniya rəhbərliyinin daxili məsələsi deyildi; cəmiyyətin böyük hissəsi siyasi dəyişiklik prosesinə qoşulmuşdu.

9 noyabr 1989: bir mətbuat konfransının dəyişdiriyi tarix

Berlin divarının yıxılmasına aparan son hadisələrdən biri Şərqi Almaniya rəhbərliyinin səyahət qaydalarını dəyişdirmək cəhdi oldu. 1989-cu il noyabrın 9-da hakim Vahid Sosialist Partiyasının nümayəndəsi Günter Şabovskiyə mətbuat konfransında yeni səyahət qaydaları barədə məlumat verdi. Jurnalistlərin suallarını cavablandıranda o, yeni qaydaların dərhal tətbiq ediləcəyini söylədi, halbuki qərarın tətbiqi və icrasıyla bağlı prosedurlar tam aydınlaşdırılmamışdı. Xəbər televiziyaya vasitəsilə yayıldıqdan sonra minlərlə Şərqi Berlin sakinini sərhəd-keçid məntəqələrinə axışdı. Onlar Qərbi Berlində keçmək istəyirdilər. Sərhədlər əvvəlcə necə davranmalı olduqlarını bilmirdilər: izdiham artır, rəhbərlikdən aydın göstəriş gəlmirdi, geri çəkilmək isə vəziyyəti daha da gərginləşdirə bilərdi. Nəhayət, sərhəd-keçid məntəqələri açıldı, insanlar 28 il boyunca onları ayırmış sərhədi keçməyə başladılar. Beləliklə, Berlin divarının yıxılması əvvəlcədən dəqiq planlaşdırılmış mərasimdən çox, siyasi sistemin nəzarəti itiridiyi və cəmiyyətin təzyiqinin həlledici olduğu bir hadisəyə çevrildi.

Bu hadisənin mühüm dərsi ondan ibarətdir ki, tarix bəzən böyük dövlətlərin zirvə görüşlərində deyil, siyasi qərarların icra olunduğu konkret məqamlarda dəyişir. Şabovskinin açıqlaməsi özlüyündə Şərqi Almaniya sistemini dağıtmaq üçün nəzərdə tutulmuşdu, lakin illərlə yığılmış ictimai narazılıq, kütləvi etirazlar, xaricə köç dalğası və rəhbərliyin tərəddüdü bu açıqlamanın siyasi dönüş nöqtəsinə çevirdi. Divarın açılması Almaniyanın birləşməsi arasında isə hələ çox mürəkkəb diplomatik mərhələ dayanırdı. Şərqi Almaniyanın gələcəyi yalnız iki alman dövlətinin qərarından asılı deyildi. İkinci Dünya müharibəsinin qalib dövlətlərinin - ABŞ, Sovet İttifaqı, Böyük Britaniya və Fransanın Almaniya üzərində əvvəlki hüquqları və beynəlxalq təhlükəsizliklə bağlı narahatlıqları da nəzərə alınmalıydı. Almaniyanın yenidən birləşməsi Avropanın güc balansını dəyişəcək, onun sərhədləri, hərbi statusu və hansı ittifaqa daxil olmaq hüququ kimi məsələlərə cavab tələb edəcəkdi.

1989-cu il dekabr ayının 22-də Brandenburg qapısının yenidən açılması da simvolik əhəmiyyət daşıyırdı. Qərbi Almaniya kansleri Helmut Kol və Şərqi Almaniyanın baş naziri Hans Modrov həmin mərasimdə iştirak etdilər. Almaniyanın birləşməsi artıq yalnız ictimai arzu deyil, diplomatik gündəmin əsas məsələsiydi. Lakin qarşısında aylarda tərəflər sürətli siyasi dəyişikliklərlə beynəlxalq hüquq razılaşmalar arasında tarazlıq yaratmalıydılar.

1990-cı il: divarın süqutundan dövlət birliyinə

1990-cı il Almaniya tarixində intensiv diplomatiya və siyasi qərarlar ili oldu. Şərqi Almaniyaqda azad seçkilər keçirildi, iki dövlət arasında birləşmənin hüquqi və iqtisadi şərtləri müzakirə edildi. Əsas beynəlxalq mexanizim “iki üstəgəl dörd” formatı idi: iki Almaniya dövləti və İkinci Dünya müharibəsinin dörd qalib dövləti. Danışıqlar Almaniyanın gələcək statusunu yalnız daxili siyasi razılaşma ilə deyil, beynəlxalq səviyyədə də həll etməliydı.

1990-cı il sentyabr ayının 12-də Moskva-da Almaniyaqda dair yekun nizamlanma haqqında müqavilə imzalandı. Sənəd ABŞ, Sovet İttifaqı, Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya Federativ Respublikası və Almaniya Demokratik Respublikasını bir araya gətirirdi. Müqavilə Almaniyanın tam suverenliyinin bərpasına yol açdı, sərhədlərin toxunulmazlığını təsdiqlədi və birləşmiş Almaniyanın beynəlxalq statusunu müəyyənləşdirdi. Sənəddə hərbi qüvvələrin azaldılması və nüvə, bioloji, kimyəvi silahlardan imtina ilə bağlı öhdəliklər də yer alırdı. Sovet qoşunlarının Şərqi Almaniya ərazisindən çıxarılması da bu nizamlanmanın mühüm hissəsiydi.

1990-cı il oktyabr ayının 3-də Almaniya Demokratik Respublikası Almaniya Federativ Respublikasına daxil oldu və Almaniyanın birliyi bərpa edildi. Berlin divarının açılmasından on bir aydan da az müddət keçmiş iki alman dövlətinin mövcudluğuna son qoyuldu. Bu prosesin sürəti ilk baxışda təəccüblü görünə bilər. Ancaq onun arxasında uzunmüddətli ictimai təzyiq, Şərqi Almaniyanın siyasi böhranı, Sovet İttifaqının dəyişən strategiyası və Qərb dövlətlərinin intensiv diplomatik fəaliyyəti dayanırdı. Burada xüsusi əhəmiyyət daşıyan məqam budur: Almaniyanın birləşməsi təkcə divarın fiziki olaraq aradan qaldırılmasıyla baş vermədi; bunun üçün sərhədlərin, suverenliyin, hərbi statusun və beynəlxalq münasibətlərin hüquqi əsaslarının razılaşdırılması lazım idi. Almaniyanın birləşməsi beynəlxalq hüququn siyasi transformasiyaqda necə çərçivə yarada bildiyini göstərən mühüm nü-

munəyə çevrildi.

Divar dağıldı, bəs Avropanın bölünməsi?

1989-cu ilin noyabrı bir çox insanda “soyuq müharibə”nin başa çatdığı və Avropada uzunmüddətli sülhün təmin olunduğu təsəvvürü yaradırdı. Sonrakı illərdə Avropa İttifaqının genişlənməsi, Şərqi və Mərkəzi Avropa dövlətlərinin Qərb institutlarına inteqrasiyası və Almaniyanın birləşməsi bu gözləntiləri gücləndirdi. Lakin tarix fərqli istiqamətlərdə də inkişaf etdi. Yuqoslaviyanın parçalanması müharibələrə və ağır humanitar fəciələrə səbəb oldu. Sovet İttifaqının dağılması yeni müstəqil dövlətlər yaratdı, lakin postsovet məkanında sərhədlər, təhlükəsizlik və geosiyasi istiqamət barədə mübahisələr də dərinləşirdi. ABŞ-ın Beynəlxalq Münasibətlər üzrə Şurasının (Council on Foreign Relations - CFR) Berlin divarının yıxılmasından sonrakı Avropaya dair təhlili də bu ikili mənzərəni vurğulayırdı: Soyuq müharibədən sonra inteqrasiya dərinləşsə də, qitə yeni təhlükəsizlik riskləri, siyasi parçalanma və institutlara etimad problemləri ilə üzləşdi.

Berlin divarının tarixini xatırlamaq bu gün

yalnız XX əsrin ikinci yarısında Avropanı iki düşürgəyə ayıran siyasi qarşıdurmanı yada salmaq demək deyil. Bu tarix həm də dövlətlər arasında etimadın itirilməsinin, ideoloji ziddiyyətlərin hərbi-siyasi bloklaşmaya çevrilməsinin və təhlükəsizlik anlayışının zamanla necə dəyişməsinin rəmzi işarəsiydi. 1961-ci ildə inşa edilmiş Berlin divarı soyuq müharibənin ən təsirli simvollarından birinə çevrilmişdi. Onun 1989-cu il noyabr ayının 9-da açılması isə təkcə alman xalqının birləşməsi yolunda dönüş nöqtəsi olmadı, həm də Avropada onilliklər boyu davam edən bölünmənin aradan qaldırılması üçün tarixi imkan yaratdı. Lakin sonrakı hadisələr göstərdi ki, divarların fiziki olaraq sökülməsi dövlətlər arasındakı strateji rəqabətin, qarşılıqlı şübhələrin və təhlükəsizlik dilemmasının avtomatik şəkildə aradan qalxması demək deyil.

Bu gün Avropanın təhlükəsizlik arxitekturası yenidən ciddi sınaq qarşıındadır. Rusiya-Ukrayna müharibəsi, NATO ilə Rusiya arasında münasibətlərin kəskinləşməsi, Avropa ölkələrinin müdafiə büdcələrini artırməsi və ABŞ-ın transatlantik təhlükəsizlik sistemində gələcək roluna dair müzakirələr qitənin strateji prioritetlərini dəyişdirir. Uzun müddət Avropada genişmiqyaslı müharibə ehtimalının aşağı olduğu düşünüldükdə, Ukraynada davam edən müharibə bu yanaşmanın yenidən nəzərdən keçirilməsinə səbəb olub. İndi təhlükəsizlik məsələləri yalnız diplomatik bəyanatlar və siyasi razılaşmalar çərçivəsində deyil, həm də real hərbi imkanlar, müdafiə sənaəsinin istehsal gücü, sursat ehtiyatları, hava hücumundan müdafiə sistemləri, kəşfiyyat imkanları və dövlətlərin uzunmüddətli müdafiə hazırlığı baxımından qiymətləndirilir.

Burada əsas məsələ yalnız Avropanın nə qədər silah alması və ya müdafiəyə nə qədər vəsait ayırməsi deyil. Daha mühüm sual ondan ibarətdir ki, Avropa dövlətləri dəyişən təhlükəsizlik şəraitində vahid strateji mövqeni nə dərəcədə qoruya biləcək? Müdafiə xərclərinin artırılması hərbi potensialı gücləndirə bilər, lakin bu addımın real çəkindirici təsirə malik olması üçün dövlətlər arasında əməliyyatı uyğunluğu, birgə planlaşdırma, siyasi iradə və uzunmüddətli öhdəliklərə sadıqlıq da tələb olunur. Müasir təhlükəsizlik sistemində ayrı-ayrı ölkələrin hərbi gücüylə kollektiv müdafiə qabiliyyəti arasında mühüm fərq var. Birincisi milli resurslardan, ikincisi isə həmin resursların ümumi məqsəd naminə nə dərəcədə əlaqələndirilməsindən asılıdır.

Karnegi Beynəlxalq Sülh Fondunun 2026-cı il mart ayının 19-da dərc etdiyi Yucin Rumerin “Belligerent and Beleaguere: Russia After the War with Ukraine” adlı araşdırması məhz bu mürəkkəb mənzərəyə diqqət yetirir. Rusiya üzrə ekspertin əsas qənaəti ondan ibarətdir ki, Ukraynaya qarşı müharibənin hansı nəticəylə başa çatmasından asılı olmayaraq Rusiya Avropada özünü əvvəlkindən daha az təhlükəsiz hiss edən, Qərbbə münasibətlərdə daha çox narazılıq keçirən və gələcəkdə Avropa üçün ciddi təhlükə yarada bilən dövlət kimi qala bilər. Rumer bu qiymətləndirməsini üç əsas amillə əlaqələndirir: coğrafi-strateji vəziyyət, yeni silah texnologiyalarının inkişafı və ABŞ-la Avropa arasındakı təhlükəsizlik münasibətlərinin dəyişməsi.

Ekspertin təhlilində diqqətçəkən məqamlardan biri Rusiyanın təhlükəsizlik düşüncəsində coğrafiyanın tutduğu yerdir. Rusiya tarixən qərb sərhədlərində geniş strateji dərinliyə malik olmağa, mümkün hücum istiqamətləri ilə ölkənin əsas siyasi və iqtisadi mərkəzləri arasında məsafə saxlamağa xüsusi əhəmiyyət verib. 1812-ci ildə Napoleonun, 1941-ci ildə isə nasist Almaniyaqının hücumları

Rusiya və rus-sovet strateji düşüncəsində bu yanaşmanı gücləndirən tarixi hadisələr olub. “Soyuq müharibə”dən sonra Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətlərinin NATO-ya üz tutması, Finlandiya və İsveçin alyansa qoşulması isə Moskvanın öz qərb istiqamətindəki təhlükəsizlik mühtitini fərqli qiymətləndirməsinə səbəb olub.

Burada mühüm bir fərqi nəzərə almaq lazımdır: Rusiyanın öz təhlükəsizliyi ilə bağlı narahatlıqlarını təhlil etmək həmin narahatlıqları digər dövlətlərin suverenliyini pozmaq üçün hüquqi və ya siyasi əsas kimi qəbul etmək demək deyil. Dövlətlərin təhlükəsizlik maraqları bir-birinə zidd gələndə davamlı həll yolu qonşuların seçim hüququnu məhdudlaşdırmaqdan yox, qarşılıqlı təhlükəsizlik təminatlarının, etimad tədbirlərinin və beynəlxalq hüquqa əsaslanan mexanizmlərin yaradılmasından keçir. Əks halda bir dövlətin təhlükəsizliyini artırmaq məqsədilə atdığı addım digər dövlətdə təhlükə hissini gücləndirir və nəticədə tərəflər silahlanma yarışına cəlb olunur.

Bu, beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinə təhlükəsizlik dilemması adlandırılan problemin mahiyyətidir.

Bir tərəfin müdafiə məqsədilə gördüyü tədbirlər qarşı tərəfdən hücum hazırlığı kimi qəbul edilə bilər. Qarşı tərəfin cavab tədbirləri isə ilkin addımı atan dövlətdə yeni təhlükə təsəvvürü yaradır. Beləliklə, heç bir tərəfin açıq şəkildə müharibə istəmədiyi şəraitdə belə, qarşılıqlı şübhə və hərbi hazırlıq eskalasiya riskini yüksəldə bilər. Berlin divarının tarixi də xatırladı ki, siyasi parçalanma və təhlükəsizlik qorxuları zamanla bütöv cəmiyyətlərin həyatını müəyyən edən sistemə çevrilə bilər.

Rumerin təhlilində ikinci mühüm amil hərbi texnologiyalardakı dəyişikliklərdir. Dəqiq zərbə sistemləri, uzaqmənşilli raketlər, pilotsuz uçuş aparatları, süni intellektlə dəstəklənən hərbi vasitələr və kibernetiyyatlar ənənəvi müdafiə anlayışını dəyişdirir. Əvvəllər böyük coğrafi məsafə müəyyən dərəcədə qoruyucu amil sayılırdısa, müasir texnologiyalar strateji obyektləri daha uzaq məsafələrdən hədəfə çevirməyə imkan verir. Bu, həm hücum imkanlarını, həm də dövlətlərin mümkün hücum barədə qərar vermək üçün malik olduqları vaxtı dəyişdirir.

Məsələnin təhlükəli tərəfi ondadır ki, texnologiyanın inkişafı hərbi üstünlük yaratmaqqla yanaşı yanlış hesablamaların nəticələrini də ağırlaşdırır bilər. Erkon xəbərdarlıq sistemlərində yaranan nasazlıq, kibər hücum, pilotsuz aparatın səhv müəyyənləşdirilməsi və ya hərbi təlimin hücum hazırlığı kimi qiymətləndirilməsi böhranı sürətlə dərinləşdirə bilər. Xüsusilə nüvə silahına malik dövlətlər arasında qarşıdurma zamanı qərarların məhdud zaman çərçivəsində qəbul edilməsi təhlükəli nəticələrə doğura bilər. Buna görə müasir təhlükəsizlik siyasəti yalnız yeni silahların alınmasına yox, həm də böhran kommunikasiyasına, insidentlərin aradanındılması mexanizmlərinə, hərbi şəffaflığa və strateji sabitliyin qorunmasına əsaslanmalıdır.

Üçüncüsü, milli transatlantik münasibətlərin gələcəyidir. NATO-nun kollektiv müdafiə sistemi uzun müddət Avropanın təhlükəsizlik arxitekturasının əsas dayaqlarından olub. ABŞ-ın hərbi imkanları, kəşfiyyat infrastruktur, strateji çəkindirmə potensialı və Avropadakı hərbi mövcudluğu bu sistemin fəaliyyətində mühüm rol oynayır. Bununla yanaşı, Avropa ölkələri öz müdafiə qabiliyyətlərini gücləndirmək, hərbi sənaye istehsalını artırmaq və ABŞ-dan asılılığı müəyyən sahələrdə azaltmaq zərurətiylə üzləşir. Rumerin təhlilində Vaşinqtonun Avropaya dair təhlükəsizlik öhdəliklərinin gələcəyi ətrafında yaranan geyri-müəyyənlik də Rusiyanın və Avropa dövlətlərinin strateji hesablamalarına təsir edən amillərdən biri kimi təqdim olunur.

Lakin Avropanın müdafiə sahəsində daha müstəqil mövqe tutmasıyla transatlantik əlaqələrin zoifləməsi eyni mənə daşmır. Avropanın öz nüvə qüvvəsinə malikdir, lakin bu imkanların bütün Avropanın təhlükəsizlik ehtiyaclarına necə uyğunlaşdırılması mürəkkəb siyasi və strateji məsələdir. Yeni milli nüvə programlarının meydana çıxması isə əlavə xərclər, silahlanma rəqabəti və böhran şəraitində qərarların əlaqələndirilməsi ilə bağlı suallar doğura bilər. Buna görə Avropanın təhlükəsizliyini möhkəmləndirmək yalnız hərbi gücün artırılmasıyla ölçülməməlidir; nüvə risklərinin azaldılması və dövlətlər arasında etibarlı siyasi dialoqun saxlanması da eyni dərəcədə vacibdir.

Rumerin araşdırmasını mütləq gələcək ssenarisi kimi deyil, mövcud tendensiyalardan çıxış edən strateji xəbərdarlıq kimi oxumaq

daha düzgündür. Ekspert Rusiyanın müharibədən sonra Avropa üçün daha təhlükəli vəziyyətdə qala biləcəyini əsaslandırmağa çalışır. Bununla belə gələcək münasibətlərin necə inkişaf edəcəyi müharibənin nəticələri, Rusiyanın daxili siyasi və iqtisadi vəziyyəti, Avropanın müdafiə siyasəti, ABŞ-ın qərarları və diplomatik kanalların nə dərəcədə qorunub saxlanmasından asılı olacaqdır. Analitik qiymətləndirmə mümkün riskləri üzə çıxarırdı, lakin onların qəbul ediləndiyini sübut etmir.

Berlin divarının tarixi bu baxımdan mühüm nəticə çıxarmağa imkan verir: təhlükəsizlik naminə yaradılan siyasi və fiziki sədlər bəzən yeni qarşıdurmaların rəmzinə çevrilir. Avropa bu gün müdafiə qabiliyyətini artırmaqqla yanaşı keçmişin səhvlərinin təkrarlanmaması üçün diplomatiyanı, silahlara nəzarət mexanizmlərini və qarşılıqlı etimadı da gücləndirməlidir. Çünki hərbi çəkindirmə məharibənin qarşısını almağa xidmət etdiyi halda, dialoqun sürətlə çıxması çəkindirmə sisteminin özünü daha da kövrəldə bilər.

Tarixin əsas dərsi budur: davamlı sülh nə yalnız xoş niyyətlə, nə də yalnız hərbi güclə təmin olunur; möhkəm sülh güc və diplomatiya arasında tarazlıqdan, dövlətlərin suverenliyinə hörmətdən, öhdəliklərin etibarlılığından və qarşı tərəfin təhlükəsizlik maraqlarını düzgün qiymətləndirmək bacarığından yaranır. Berlin divarının süqutu Avropaya bölünmənin əbədli olmadığını göstərdi. Bugünkü nəsillərin qarşısında duran vəziyyət isə yeni divarların yaranmasına yol verməmək, mövcud ziddiyyətlərin nəzarətsiz qarşıdurmayla çevrilməsinin qarşısını almaq və təhlükəsizliyi qarşılıqlı məsuliyyət üzərində qurmaqdır.

2026-cı ilin iyulunda Strateji və Beynəlxalq Araşdırmalar Mərkəzinin (CSIS) dərc etdiyi hesabat da Avropanın Rusiya ilə uzunmüddətli təhlükəsizlik qarşıdurmasına hazırlaşmaq məcburiyyətində qala biləcəyini vurğulayır. Hesabatın müəllifi Ceffrey Mankoff müharibənin yalnız Ukrayna ilə Rusiya arasındakı münasibətlərə aid olmadığını, Moskvanın onu daha geniş Avro-Atlantik qarşıdurmanın bir hissəsi kimi gördüyünü qeyd edir. Bu yanaşma Berlin divarının tarixini bugünkü Avropa təhlükəsizliyi ilə əlaqələndirmək üçün əhəmiyyətlidir: 1989-cu ildə Avropanı bölmə sistem dağılsa da, qitədə təhlükəsizlik və güc balansı barədə ziddiyyətlər aradan qalxmamışdır.

Lakin bu günün realılıqlarını 1989-cu ilə eyniləşdirmək də düzgün olmaz. O zaman Şərqi Almaniyaqda hakimiyyətin böhranı, kütləvi və əsasən dinc etirazlar, sovet rəhbərliyinin müdaxilədən çəkinməsi və diplomatik şərait divarın yıxılmasına yol açmışdı. Müasir Avropada isə müstəqil dövlətlərin suverenliyi, hərbi ittiifaqlar, iqtisadi qarşılıqlı asılılıq, kibertəhlükəsizlik və hibrid təhdidlər kimi daha geniş amillər var. Tarix təkrarlarmır; onun yaratdığı problemlər yeni şəraitdə fərqli formalarda meydana çıxır.

Berlin divarından alınan dərs: sərhədlərdən daha çox etimad məsələsi

Berlin divarının tarixi üç mühüm nəticə çıxarmağa imkan verir. Birincisi, sərhədlərin fiziki möhkəmləyi siyasi sistemin uzunmüddətli sabitliyinə zəmanət vermir. Divar Şərqi Almaniyaqda vətəndaşların hərəkətinin məhdudlaşdırıldı, lakin iqtisadi və siyasi problemləri aradan qaldırmadı, əksinə, dövlətlə cəmiyyət arasındakı etimad böhranını daha görünən şəkildə saldı.

İkincisi, beynəlxalq sistemdə böyük dəyişikliklər yalnız güclü dövlətlərin qərarlarından asılı deyil. Şərqi Almaniyaqda vətəndaşların etirazları, ölkəni tərk etmək istəyən insanların hərəkətləri və siyasi islahat tələbləri divarın yıxılmasında həlledici rol oynadı. Bu hadisə ictimai iradənin beynəlxalq siyasətə təsirini nümayiş etdirdi.

Üçüncüsü, tarixi dönüşün davamlı nəticə verməsi üçün siyasi hadisələr hüquqi və diplomatik mexanizmlərlə möhkəmləndirilməlidir. Almaniyanın birləşməsi yalnız divarın yıxılmasıyla yekunlaşmadı; 1990-cı ilin “İki üstəgəl dörd” müqaviləsi və digər razılaşmalar yeni siyasi realılığı beynəlxalq hüquq çərçivəsində təsbit etdi.

1989-cu ilin noyabrında Berlin divarının yıxılması Avropaya tarixi seçim imkanı verdi: keçmiş düşmənçiliklərin arxada qoyaraq vahid, sülhsevər və təhlükəsiz gələcək qurmaq. Bəs bu gün Avropa həmin tarixi missiyaya nə dərəcədə sadıqdır? Rusiya ilə qarşıdurmanın dərinləşməsi, hərbi xərclərin artması və transatlantik münasibətlərdəki geyri-müəyyənlik fonunda Avropa öz təhlükəsizliyini yalnız silahlanmayla təmin edə biləcəkmi? Diplomatiya və siyasi dialoq arxa plana keçərsə, yeni gərginliklərin qarşısını kim alaçaq? Avropa İttifaqı və NATO dövlətləri ortaq təhlükəsizlik maraqlarını qoruyaraq qarşıdurmanın nəzarətdən çıxmasına mane ola biləcəkmi?

Avropanın qarşısında duran başlıca sual isə budur: Berlin divarını tarixə qovuşduran qitə yeni siyasi sədlərin və düşmənçiliklərin yaranmasına imkan verəcək, yoxsa tarixin ağır dərslərindən nəticə çıxararaq təhlükəsizliyini güc, diplomatiya və qarşılıqlı məsuliyyətin tarazlığı üzərində quracaqdır? Avropanın gələcəyi məhz bu seçimdən asılıdır.

Karamat Qanbarov, Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955, 0552004544
“Azərmatbuatıyayımı” ASC - 0124411991, 0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100, 0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Spark Press” MMC - 0503548555
“Ziya LTD” MMC - 0124977696, 0503067744

1 illik abunə - 158,40 AZN
6 aylıq abunə - 79,20 AZN

Şənbə üçün nəzm

Di gəl bacarmadım... düzüni desəm,
Özün tərpənmədin rahat yerindən.
Küllü-ixtiyarsan, nə vaxt istəsən,
Oynat, aqlımı da oynat yerindən!

Bunu bir mən bilim, bir də sən ancaq,
Öluncə bu gözəl sirr bəsimizdi.
Bizə nə yurd versin, nə yuva Allah,
Sənə ayırdığım yer bəsimizdi!.

Allaha baxmasaydım,
girməzdin yuxuma da!
Torpaq kimi soyuyur -
ən isti, yaxın adam...

Harda itib - batmısan,
hayına çağır gəlim.
Toyuna çağırmadın,
vayına çağır gəlim...

De, necə tapım səni,
nə mərdəm, nə ov iti.
Sənin izin, ünvanın
mənim axırmı itib.

Bəlkə veriblər səni
Tanrının yaddaşına?
Mən sənə söz tapşırıq,
sən də öz adaşına:

Nə olar, ayırmasın
de, ikimizdən məni!
Getdin?... sənə yaxşı yol,
gəlməsən, gözəl məni...

Bu dünyada heç kəsə demədim...
O dünyada soruşsalar:
sən kimsən? -
gözümlü yumub, ağzımı açacam!
Deyəcəm ki:
altındakı skamyada
bir yol özü oturmayan
yorğun ağacam...

Bəzi şeirlərin hekayəsi var,
Bəzi xoşbəxtliyin qafiyəsi var.
Buludlar yağış yox, toz ələyirlər
Ulduzlar yanmır ha...
his ələyirlər.
Beş-üç arzu etməz ömrün qalığı
Didir başımızı köpək balığı.
Daş-daş oynanılan bir aynabəddi,
Aman umduqları amana bənddi.
Nə talant?
nə vergi?
nə sehir? -
Adam
Günü axşam edir bıkarçılıqdan.
Yaxşı pəhrizi var iztirabların
Nə özümlü kökəldim,
nə kitablarım...

Yorulub oturdum
varağın bir küncündə,
ürəyim it kimi ulayır
it kimi...
at gücündə.
Qışa bir taya şeir yığmışam
sözü misraya vura - vura.
Günəş - müqəvva görünseydi
gecəni quş kimi qorxuzub uçura...
Düşünüürəm:
Yaşamaq!
- dünyanın ən zor işi!
Yaşamaq!
- irəli qovaraq keçmiş!
Fəqət...
istəyirəm əcəl gələndə
qarşımda heç nə dayanmasın.
Məni elə çağırırsın ki,
sevgilim yuxudan oyanmasın...

Dilimdən düşmür bir ad
nöqtələr
Tanrıdan gözəl cəllad
nöqtələr
Dərdidi dərmanımın
nöqtələr
Arasında qanımın
nöqtələr
Yel vurduqca tökülür
nöqtələr
“Göy” suala bükülü
nöqtələr
Qələm-varaqdı, bir də
nöqtələr
Göydə Allahdı, yerdə
nöqtələr

Qələt eləyərəm desəm:
Hamı qələt eləyir...
Allah bizi xəlx eyləyib,
Yoxsa lənət eləyib?!

Qaç bu xain yuvasından
Əri, yox ol havada.
Qorx ki, yenə yerdən çıxar
Buluddan dama adam...

Baş açmazsan:
yaşdı, ya da daş?! -
Damarında qan durar.
Gözündən düşən nədisə,
Ayağımı sındırar...

Bu da axır...
bu da xilas...
Son gecə...
səhər ertə...
Qoşulub göyün quşuna
Üstündən saat ötər...

Yastıq qoyub başımıza
əcəb yatırdın bizi.
Aç gözünü, qaranlığın
Qırıb batırdı bizi.

Milyon illərdi yeyirik
Süfrənin qırağından.
Çörək bizi tutar deyir,
Dinnirik qabağından.

Nə boydasan görə heylə?
Bir ölçüyə gəlmirsən?
Baş çəkmirsən qullarına
Bizə niyə gəlmirsən?

...Özünü görməsək də,
Xofun yamandı, Allah!
Bizi qırıb qurtarmamış,
Ölmə, amandı, Allah!...

Kimsən, nəcisən, ay Allah -
Heç səndən baş tapammadıq.
Özün qurduğun dünyada
Sənə bir iş tapammadıq.

Günün necə keçir bari,
Can verib can almağınan?..
Səni nəynən bəndə salaq,
Tutaq hansı qarmağınan?!

Görsək, heç nə ələmərik,
Bir üzünü göstər bizə!
Yaxşı günün əgər busa,
Yaman günü göstər bizə!..

Neyləsən, sevirəm səni,
Qulunam, gəl min boynuma!..
Bu şeiri də sən yazmısan,
Babalı mənim boynuma...

Nə olar, bir səhər durub görsən,
Divarlar üstünə Allah yazdırıb.
Qış günü soyuqdan ölən ağacın
Yasına mart ayı yarpaq yazdırıb...

Başını yelləsen, odu közərir,
İşıq vermir, amma işıq söz verir.
Bircə eybi var ki, dünya gözəlin
Məni qucağına qonaq yazdırıb...

Şükür o göydəki ismin halına,
Şükür yağışına, şükür qarına.
Şükür adımızı öz jurnalına
Əcəl adqoydudan qabaq yazdırıb...

Rəngsizdi, tamsızdı,
ətsiz-qansızdı,
Allahsız, imansızdı,
Mən çəkən dərdlər.

Nəfəsi bıçaqdan iti,
içimi dağdır, didir,
vecinə deyiləm qəti
Mən çəkən dərdlərin.

Nə ət deyil,
nə siqaret
Deyəsən çəkildi, qurtardı.
...Dünya, Tale, Tanrı deyilən
nə var hamısı günahkardı
Mən çəkən dərdlərə.

Dərdi nə çəkilsədi,
nə qaçılacaq,
Mən çəkən dərdlərin.
...Bir gün “sərgisi” açılacaq,
Mən çəkən dərdlərin.

Yazırsan: “Ölürəm...” Min şükür, alqış!
Nə yaxşı, sevgidən ölən hələ var.
Dəmə, kişidən də mələk olarmış,
Əzrayıl olanda axı nə olar...

Bilmirəm dünyanın xoşbəxti deyim,
Bilmirəm dünyanın bədbəxti sənə.
Düzü, istəmirəm xətrinə deyim,
Cavab axtarıram nə vaxtdı sənə...

Kimse ayağımı qoymaz içəri -
Könlümün keşiyin balam çəkirsən.
Sevgi ötən gündür məndən ötəri,
Sən məni səvməklə dala çəkirsən.

Cavab məktubumda sözlər baş-ayaq,
Bir ucdan yazılır, pozulur ələ.
Qorxuram qələsən sevgin yaşaya,
Qorxuram qalasan - məhəbbət ölə.

“Z” nəslinin kitabı

Açılırmı, bağlanırmı, bilinmir.

Hamı onların adından danışır. Həmişə belə olub - əvvəlcə nəsilərin adından, sonra isə əməllərindən danışılıb: “dövr”, “prosses”, “tarix” və sair adlar altında ümumiləşdirilib.

Məsələn, bir vaxtlar özlərinə nəsihət lazımı olan psixoloqlar “z” dövründə doğulan uşaqların valideynlərinə məsləhət verirdilər (indi də elədir): bunu etmə, onu et, oraya getmə, buraya get, o kitabı oxuma, bu kitabı oxu, o meyvəni yemə, bu meyvəni ye... Yaxud uşaqlara xaricdən gətirilmiş müxtəlif rəngli kitablar, oyunlar və cizgi filmləri sınırdı. Bircə bizim milli elementlər orada olmasın. Yerli mədəniyyət də beləcə kənarda qalıb boynunu bükmüşdü: o mədəniyyət ki, min illərin sınağından keçib özünü doğrultmuş, formalaşmışdı - dəbdən salınırdı...

Ənənəvi, milli mədəniyyətin ən faydalı tərəfi odur ki, insanı təbiətdən ayırmır. “Z” nəslinin dövründə import olunan mədəniyyət isə qurama dünyalarda əcaib dekorlar quraraq oralarda uşaqlarımıza qanad verib uçurmaq istəyirdilər - onları əlimizdən alıb qəliz, rəngsiz dünyalara aparacaqdılar. Sonra uçuş sürəti daha da artdı, şəhrlə rəqəmsal vasitələr gəldi...

İndi isə “z” nəslini (o cümlədən digər yaş qruplarını) mütəmadi şəkildə təsnifatlaşdırırıq: sanki bunlar bizlərdən törəyən canlı insan deyilməmişlər - zümərlənmiş, özlərindən əvvəl gələn “alfa” nəslindən fərqli olaraq, fərdiyyətçiymiş, rəqəmsal həmyerlilər hesab edilən demoqrafik qrupmuş... Beləcə, onları istehlak bazarının hansısa rəflərinə yerləşdirib danlayırıq.

Maqəd Nur

Əlbəttə, sözüməzə baxmayacaqlar...

Amerikalı müəllif Fredrik-de-Boyer bu məsələlərə dair maraqlı bir kitab yazıb. “Ağlın başındadır” (All in your head - hərfi tərcümə -M.N.). Dünyanı istehlak qruplarına bölüb yaşayan Amerikada vəziyyət bizdən min qat qəlizdir: Boyer öz kitabında deyir ki, artıq tibbdə təsnifatlaşdırılmış ən qəliz psixiatrik diaqnozlar cizgi filmləri şəklində uşaqlara təqdim edilir. Daha sonra bu hərəkətləri təkrarlayan təqlid qrupları yaranır. Onlar “Tik-tok”da toplaşib dissosiyativ kimlik pozğunluğu - başqa sözlə, bir fərdin çoxşəxsiyyətlik pozğunluğu, xəstə olmaq istəyi, bu xəstəliyin isə bir növ qrupdaxili statusa çevrilməsindən ruhlanaraq öz mühtilərinə “çiçəklənir”, bu “çiçəklənmə” isə heçtə-qə çevrilir. Beləcə, onların dəstək qrupları yaranır və yeni gələnləri də aldadıb, buraya cəlb etməkdən məmnunluq duyurlar...

“Cırdan”ı gözədən salanlara göz ağartmağın vaxtı deyilmi?

70 ailə, 238 keçmiş məcburi köçkün...

Növbəti köç karvanı Ağdam şəhərinə çatıb

“Böyük Qayıdış” Proqramı çərçivəsində keçmiş məcburi köçkünlərin işğaldan azad olunmuş ərazilərə qayıdışı davam edir. Oktyabrın 30-da Ağdam şəhərinə yola düşən növbəti köç karvanı şüvənə çatıb.

Bu mərhələdə 70 ailə olmaqla, 238

keçmiş məcburi köçkün doğma yurda - Ağdam şəhərinə qovuşub.

Ağdam şəhərinə köç edənlər respublikanın müxtəlif yerlərində, özəsinə ya-taqqanalarda, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələldir.

Allah rəhmət eləsin!

Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatı partiyanın Veteranlar Şurasının üzvü ADİLƏ ABASOVANIN vəfatından kədərli xəbərini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:
Alqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com

Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzeyir Hacıbəyli - 66

Telefonlar:
493-16-94
498-19-84

İndeks: 67100
Lisenzia: N-B-317

Tiraj: 4326
Sifariş: 1410

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayında nəşr olunur.

Məsul növbətçi:

Yeganə Bayramova